

WERKDOCUMENT 2019: ENERGIE- EFFICIËNTERE KMO'S

SEPTEMBER 2019

Inhoud

1	Context.....	5
2	Doelgroep.....	6
2.1	Overzicht kmo sector.....	6
2.2	Afbakening doelgroep.....	6
2.3	Omvang doelgroep kmo's.....	7
2.4	Energiegebruik van de kmo's in doelgroep.....	8
2.4.1	Energieverbruik niet-benchmark/auditbedrijven.....	8
2.4.2	Verdeling energieverbruik naar sector.....	8
2.4.3	Verdeling energieverbruik naar grootte onderneming.....	9
3	Bestaande beleidsinstrumenten.....	11
3.1	Overzicht financiële en fiscale ondersteuning.....	11
3.1.1	Ecologiepremie plus (EP-Plus) - Vlaio.....	12
3.1.2	Strategische ecologiesteun (STRES) - VLAIO.....	13
3.1.3	KMO-portefeuille – VLAIO.....	14
3.1.4	REG-premie – Fluvius.....	14
3.1.5	REG-premie na energiestudie – Fluvius/Elia.....	15
3.1.6	(Verhoogde) investeringsaftrek – Federale overheid en VEA.....	16
3.1.7	Beoordeling van de huidige financiële en fiscale maatregelen.....	17
3.1.8	VREG-enquête: bevraging kennis financiële instrumenten en toekomstige investeringsplannen kmo's.....	18
3.2	Specifieke projecten en fondsen.....	20
3.2.1	De mini-EBO's: ontzorging via sectorale aanpak - VEA.....	20
3.2.2	KEEP-Project - VLAIO.....	21
3.2.3	KOALA-traject – VLAIO.....	21
3.2.4	Energie-Efficiëntiefonds – Participatiemaatschappij Vlaanderen.....	21
3.2.5	PRODEM (Promotie- en demonstratiecentrum milieu- en energievriendelijke technologieën). – VITO.....	22
3.2.6	FALCO.....	23
3.3	Lerende netwerken & platformen.....	23
3.4	Sensibilisering en maatschappelijke verantwoord ondernemen.....	23
3.4.1	Benchmarktool kmo's: kmo-Energiewijzer – VEA & NSZ.....	24
3.4.2	MVO-scan - MVO Vlaanderen.....	24
3.4.3	Sustatool – MVO Vlaanderen en Antwerp Management School.....	24
3.4.4	VOKA Charter Duurzaam Ondernemen – VOKA.....	25
3.5	Initiatieven lokale besturen.....	25

3.5.1	Gent.....	25
3.5.2	Stad Hoogstraten.....	26
3.5.3	Provincie Limburg & Greenville.....	26
3.5.4	Hulshout: Energieaudits en begeleiding voor lokale ondernemingen.....	26
3.5.5	ZOVER: project provincie Oost-Vlaanderen	26
3.5.6	Samen Klimaatactief – Stad Antwerpen	26
4	Belangrijkste knelpunten in de doelgroep.....	27
4.1	Energiebeheer is geen prioriteit	27
4.2	Het ontbreken van een one-stop shop	28
4.3	Terugverdientijd investeringen.....	28
4.4	Gebrek aan stimulans door wetgevend kader	29
5	Aanbevelingen	29
5.1	Aanbevelingen uit de studie van 3E (2016).....	30
5.1.1	Informatie op maat.....	30
5.1.2	Invoering verplichting voor kmo's met jaarlijks primair energieverbruik onder de 0,1 PJ	30
5.1.3	Verbeteren van het rendement van investeringen in energie-efficiëntie ten opzichte van investeringen in de core-business van de kmo's	30
5.2	Aanbevelingen van de Stroomgroep energie-efficiëntie in het kader van de Stroomversnelling (2017).....	30
6	Acties naar de doelgroep opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Energieplan 2021-2030	31
6.1	Uitbreiding, na evaluatie, van de pilootprojecten mini-EBO naar andere sectoren (trekker: VEA)31	
6.2	Voortzetting van ondersteuning via het economisch ondersteuningsinstrumentarium: ecologiepremie plus, strategische ecologiesteun en kmo-portefeuille (trekker:	31
6.3	De ontwikkeling van de ESCO-markt voor bedrijven, met speciale aandacht voor kmo's (trekker: PMV)	32
6.4	Inzetten op transparantie en gebundelde informatieverstrekking (trekker: VLAIO)).....	32
7	Nieuwe actievoorstellen stroomgroep energie-efficiëntie.....	33
7.1	Aanpassen normerend kader (trekker: Departement Omgeving in VEA)	33
7.1.1	Context	33
7.1.2	Voorstel aanpassing normerend kader via VLAREM en het Energiebesluit.....	35
7.2	Hervormen premie na audit en verhoogde investeringsaftrek (trekker: VEA)	38
7.2.1	Aangepaste verhoogde investeringsaftrek voor energiebesparende maatregelen.....	38
7.2.2	Hervormen premie na audit.....	39
7.3	Matchmaking-platform (trekker: VEA).....	40

SAMENVATTING

Dit werkdocument is in de eerste plaats gericht op procesgebonden energie-efficiëntie bij niet energie-intensieve kmo's (primaire verbruik < 0,1 PJ).

In tegenstelling tot de grote en energie-intensieve bedrijven (primaire verbruik > 0,1 PJ) zijn niet energie-intensieve kmo's een zeer diverse doelgroep en dit zowel naar energiegebruik als naar aantal werknemers. De beleidsinstrumenten om een kleine onderneming (KO) met minder dan 50 werknemers te bereiken rond het energiethema zijn totaal verschillend van de beleidsinstrumenten die aangesproken moeten worden om middelgrote ondernemingen (MO) met tussen de 50 en 250 werknemers te overtuigen. Toch behoren ze allebei tot de doelgroep van de kmo's.

In dit werkdocument focust in de eerste plaats op de (sub)groepen van kmo's waar het hoogste energie-efficiëntiepotentieel voorhanden is. Vooral de industriële kmo's worden gekenmerkt door een hoog procesgebonden verbruik.

Het aandeel van het energieverbruik van de industriële kmo's in het totale industriële energieverbruik bedraagt ongeveer 15%. Het finale energieverbruik van industriële kmo's bedraagt ongeveer 56 PJ. Het hoogste aandeel (ongeveer 15 PJ) is terug te vinden in de chemische industrie, de voedingsnijverheid (ongeveer 9 PJ) en de bouw (ongeveer 8 PJ). Hoewel de MGO's in aantal slechts 3,5% van de industriële kmo's uitmaken, nemen ze bijna 2/3 van het energiegebruik van de industriële kmo's voor hun rekening. Dit sluit uiteraard niet uit dat ook kmo's uit andere sectoren moeten worden aangespoord tot investeringen in (procesgebonden) energie-efficiëntie door middel van het ontwikkelen van meer algemene acties en maatregelen.

De belangrijkste te overwinnen barrières binnen de doelgroep zijn:

- De energiekost vertegenwoordigt over het algemeen een beperkt aandeel van de bedrijfskosten ten opzichte van andere kostenposten (bv. loonkost). Bovendien is de terugverdientijd van maatregelen in energie-efficiëntie vaak langer dan van investeringen in de core-business. Voor vele bedrijfsleiders is het optimaliseren van het energiegebruik daarom geen prioriteit.
- De bedrijfsleider heeft vaak geen kennis en tijd om het energiedossier ter harte te nemen.
- Voor de geïnteresseerde bedrijfsleider is het niet duidelijk waar hij de nodige bijkomende informatie kan terugvinden.
- De bedrijfsleiders worden momenteel niet aangesproken op hun procesgebonden energieverbruik. Zij moeten hieromtrent nog geen enkele verplichting naleven.

Dit werkdocument heeft gediend als basisdocument voor de uitwerking van de nieuwe actievoorstellen die de Stroomgroep Energie-efficiëntie in september 2019 heeft gevalideerd. Het betreft volgende actievoorstellen voor energie-efficiëntere KMO's:

- Verbeteren van het rendement van investeringen in energie-efficiëntie versus investeringen in de core-business van de kmo's
- Invoeren verplichting voor kmo's met een energieverbruik onder de 0,1 PJ om hun (procesgebonden) energieverbruik op te volgen
- Inzetten op transparante en gebundelde informatieverstrekking: samenwerking met matchmaking-platform

1 Context

In Visie 2050, de langetermijnstrategie van de Vlaamse Regering voor Vlaanderen, is de transitie naar een koolstofarm energiesysteem een van de zeven geselecteerde transitieprojecten. Om een koolstofarm energiesysteem te bekomen, moet worden gestreefd naar energie-efficiëntie in alle sectoren. In het Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 wordt dan ook specifiek vermeld dat de Vlaamse Regering in het energiebeleid de kaart trekt van de energie-efficiëntie en dat Vlaanderen van energie-efficiëntie een topprioriteit maakt door o.a. gebouwen en bedrijven energie-efficiënter te maken.

In het verleden is in Vlaanderen, wat betreft het beleid voor bedrijven, voornamelijk gefocust op grote ondernemingen en de energie-intensieve verbruikers met een primair energieverbruik boven de 0,1 PJ (via de verplichte energiestudies, energieplannen en energieaudits en de vrijwillig af te sluiten energiebeleidsovereenkomsten). Zo wordt met de huidige energiebeleidsovereenkomsten meer dan 80% van het industrieel energiegebruik bereikt. Om de Vlaamse energie-efficiëntiedoelstellingen te halen, zal deze aanpak echter niet voldoende zijn, en zullen ook de ondernemingen die niet energie-intensief zijn tot actie aangezet moeten worden.

Er wordt ingeschat dat bij kmo's nog aanzienlijke energie-efficiëntiewinsten te realiseren zijn. De Europese Richtlijn energie-efficiëntie (2012/27/EU) stelt in artikel 8 duidelijk dat de lidstaten programma's moeten ontwikkelen om kmo's aan te zetten tot het uitvoeren van energie-audits en de implementatie van de aanbevelingen die hieruit voortkomen.

Aangezien er eveneens een werkdocument wordt uitgewerkt om het niet-residentiële gebouwenpark op korte, middellange en lange termijn te renoveren, focust dit document zich vooral op procesgebonden energie-efficiëntie, wat voornamelijk bij industriële kmo's mogelijk is. Desalniettemin behoren de procesgebonden verbruiken van niet-industriële kmo's met een primair verbruik onder de 0,1 PJ evenzeer tot de scope van dit werkdocument.

2 Doelgroep

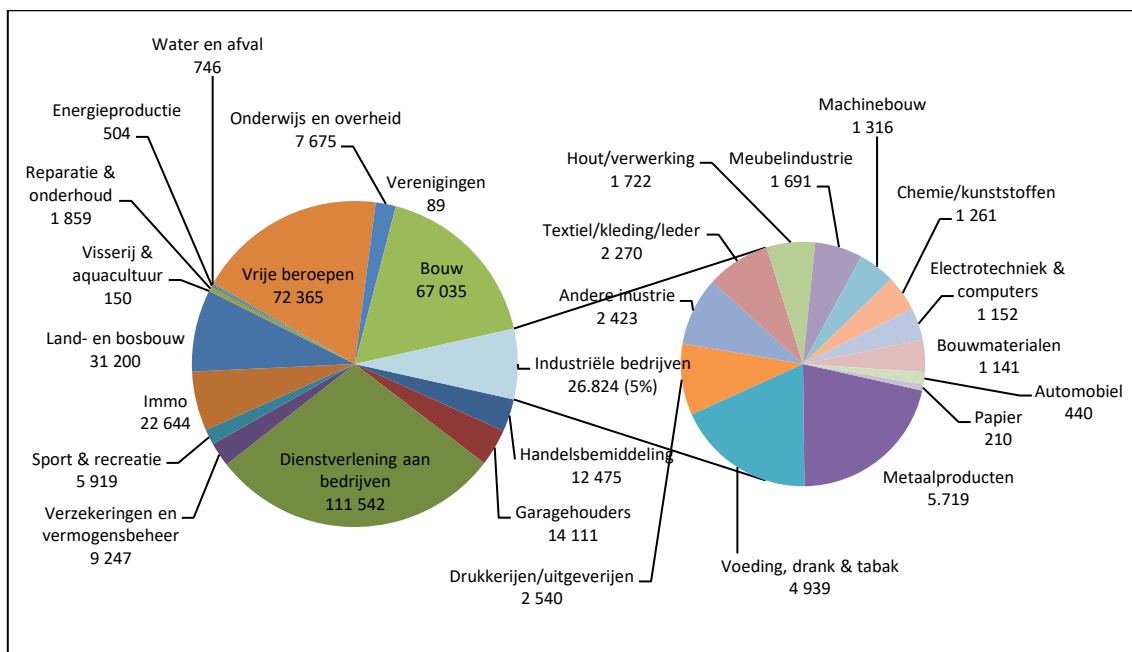
Om de doelgroep van dit werkdocument af te bakenen, wordt eerst en vooral een korte toelichting gegeven over de omvang van de doelgroep van Vlaamse kmo's en over hun energiegebruik. Vervolgens worden de aandachtspunten besproken waarop binnen dit werkdocument de focus zal liggen.

In 2016 werd door het VEA een studie¹ besteld bij het studiebureau 3E waarin het energieverbruik van Vlaamse kmo's in kaart gebracht werd.

2.1 Overzicht kmo sector

In tegenstelling tot de grote en energie-intensieve ondernemingen zijn kmo's een zeer diverse groep en dit wat energiegebruik als aantal werknemers betreft. Hoewel er geen specifieke cijfers beschikbaar zijn over de verdeling van kmo's over de verschillende Vlaamse sectoren, kan een verdeling van het totale aantal Vlaamse bedrijven over de verschillende sectoren hiervan een goede indicatie geven. Het aantal energie-intensieve/grote bedrijven is namelijk zeer beperkt.

In onderstaande figuur is deze opdeling naar sectoren gemaakt voor Vlaanderen: in het linkse taartdiagram voor het totale aantal Vlaamse bedrijven, met een verdere opdeling in het rechtse taartdiagram naar de verschillende industriële sectoren.

Figuur 1: Het aantal bedrijven per sector in Vlaanderen (in 2015)²

2.2 Afbakening doelgroep

De [energiebalans](#) geeft aan dat voor het energetische eindenergieverbruik dat niet gelinkt is aan transport, de industrie 393,1 PJ voor zijn rekening neemt, terwijl de tertiaire sector (dienstensector) een eindenergieverbruik van 107.2 PJ en de landbouw een eindenergieverbruik van 30.2 PJ heeft.

¹<http://www.energiesparen.be/sites/default/files/atoms/files/studie%203E%20actieplan%20energie-effici%C3%ABntere%20KMO%27s.pdf>

²Bron: Graydon Belgium, Evolutes in het bedrijvenlandschap 2015. Voor de drukkerij- en uitgeverijsector was de Graydon-inschatting aan de hoge kant (7.512 bedrijven). Een Vlaams cijfer is daarom door 3E afgeleid op basis van de Eurostat-cijfers.

Zoals eerder aangehaald, wordt naast het werkdocument ook een werkdocument opgesteld dat zich focust op de renovatie van niet-residentiële gebouwenpark. Omdat kmo's ook onder deze niet-woongebouwen vallen, is het belangrijk om een duidelijk onderscheid te maken tussen beide werkdocumenten. De acties binnen het werkdocument voor niet-woongebouwen die betrekking hebben op kmo's zijn voornamelijk gericht op de gebouwgebonden energieverbruiken, terwijl de acties in dit werkdocument vooral focussen op de procesgebonden energiegebruiken. Procesgebonden energieverbruiken zijn voornamelijk te vinden in de industriële sector. Aangezien ook in de niet-industriële sectoren procesgebonden verbruiken te vinden zijn, wordt de doelgroep van dit werkdocument niet beperkt tot enkel de industriële sectoren, maar worden er ook acties ontwikkeld voor kmo's uit de niet-industriële sectoren.

Tot slot moet onderstreept worden dat het telkens gaat om kmo's met een primair energieverbruik onder de 0,1 PJ, gezien kmo's met een groter verbruik tot de doelgroep van de energiebeleidsovereenkomsten behoren.

2.3 Omvang doelgroep kmo's

De sectoren met het hoogste aantal bedrijven zijn de metaalnijverheid (5.719), de voedingsnijverheid (4.939) en de drukkerijen en uitgeverijen (2.540).

Om het aandeel van de kmo's in het Vlaamse bedrijfslandschap te verduidelijken, is een inschatting gemaakt van het aantal KO's (minder dan 50 werknemers), MGO's (meer dan 50 en minder dan 250 werknemers) en de GO's (meer dan 250 werknemers) binnen de verschillende industriële sectoren (zie tabel)³. Hieruit blijkt dat de kmo's 99,1% van het totale aantal Vlaamse industriële bedrijven uitmaken, waarvan 95,6% KO's zijn en 3,5% MGO's.

DEELSECTOR	TOTAAL	KO	MGO	GO	%KO	%MGO	%GO
Drukkerijen/uitgeverijen	2.540	2.512	27	2	98,9%	1,1%	0,1%
Metaalproducten	5.719	5.541	153	25	96,9%	2,7%	0,4%
Voeding	4.939	4.735	159	44	95,9%	3,2%	0,9%
Textiel/kleding/leder	2.270	2.159	93	18	95,1%	4,1%	0,8%
Hout/verwerking	1.722	1.700	20	2	98,7%	1,2%	0,1%
Meubelindustrie	1.691	1.656	32	2	97,9%	1,9%	0,1%
Machinebouw	1.316	1.215	82	19	92,3%	6,2%	1,5%
Chemie/kunststoffen	1.261	1.045	156	61	82,9%	12,3%	4,8%
Electrotechniek & computers	1.152	1.040	85	28	90,3%	7,3%	2,4%
Bouwmaterialen	1.141	1.071	55	16	93,9%	4,8%	1,4%

³Omdat er geen afzonderlijke cijfers over de hoeveelheid Vlaamse KO's, MGO's en GO's beschikbaar zijn, is deze opdeling gebaseerd op de Eurostat-cijfers over België. Hierbij is ervan uitgegaan dat het percentage KO's, MGO's en GO's in Vlaanderen gelijk is aan deze in België. Deze percentages, die afgeleid zijn uit de Eurostat-cijfers, zijn toegepast op de Vlaamse Graydon-cijfers over de totale hoeveelheid bedrijven per sector.

Automobiel	440	392	30	18	89,1%	6,8%	4,0%
Papier	210	176	23	11	83,8%	10,9%	5,5%
Andere industrie	2.423	2.405	16	2	99,3%	0,7%	0,1%
Totaal industrie	26.824	25.647	931	248	95,6%	3,5%	0,9%

Tabel: Aantal KO's, MGO's en GO's per deelsector in Vlaanderen (cijfers studie 3E).⁴

2.4 Energiegebruik van de kmo's in doelgroep

2.4.1 Energieverbruik niet-benchmark/auditbedrijven

Gedetailleerde informatie met betrekking tot het finaal energiegebruik van de kmo's in de industrie en de bouw is niet voorhanden. Op basis van de [Vlaamse Energiebalans](#) kan wel een inschatting gemaakt worden van het energiegebruik per sector.

Het totale finale energiegebruik bij industriële kmo's werd bij benadering berekend door het verbruik van bedrijven die een benchmark- of auditconvenant hebben afgesloten in mindering te brengen van het totaal energiegebruik van een specifieke sector uit de energiebalans⁵. Door deze berekening komt het VEA tot een finaal energiegebruik van ongeveer 55,9 PJ⁶ dat kan worden toegeschreven aan niet-benchmark/auditbedrijven.

Zoals eerder beschreven slaat deze 55,9 PJ alleen op de industriële kmo's. Het finaal energiegebruik van de hele doelgroep kmo's zal hoger liggen, gezien een groot deel kmo's – namelijk de kmo's met NACE-codes die als niet-industrieel gecategoriseerd zijn - ingedeeld worden in de tertiaire sector. Op basis van de energiebalans⁷ kan het finale energiegebruik voor deze kmo's die ingedeeld worden in de tertiaire sector afgeleid worden. Volgens de Energiebalans vertegenwoordigen de sectoren handel, kantoren en administraties en hotels en restaurants samen respectievelijk een finaal energiegebruik 23,2 PJ, 37,8 PJ en 11,6 PJ. Het totale verbruik van kmo's in de tertiaire sector zal in werkelijkheid iets lager liggen dan deze 72,6 PJ, gezien dit getal bijvoorbeeld ook enkele kantoorgebouwen bevat van bedrijven die op vestigingsniveau als 'grote onderneming' ingedeeld worden.

2.4.2 Verdeling energiegebruik naar sector

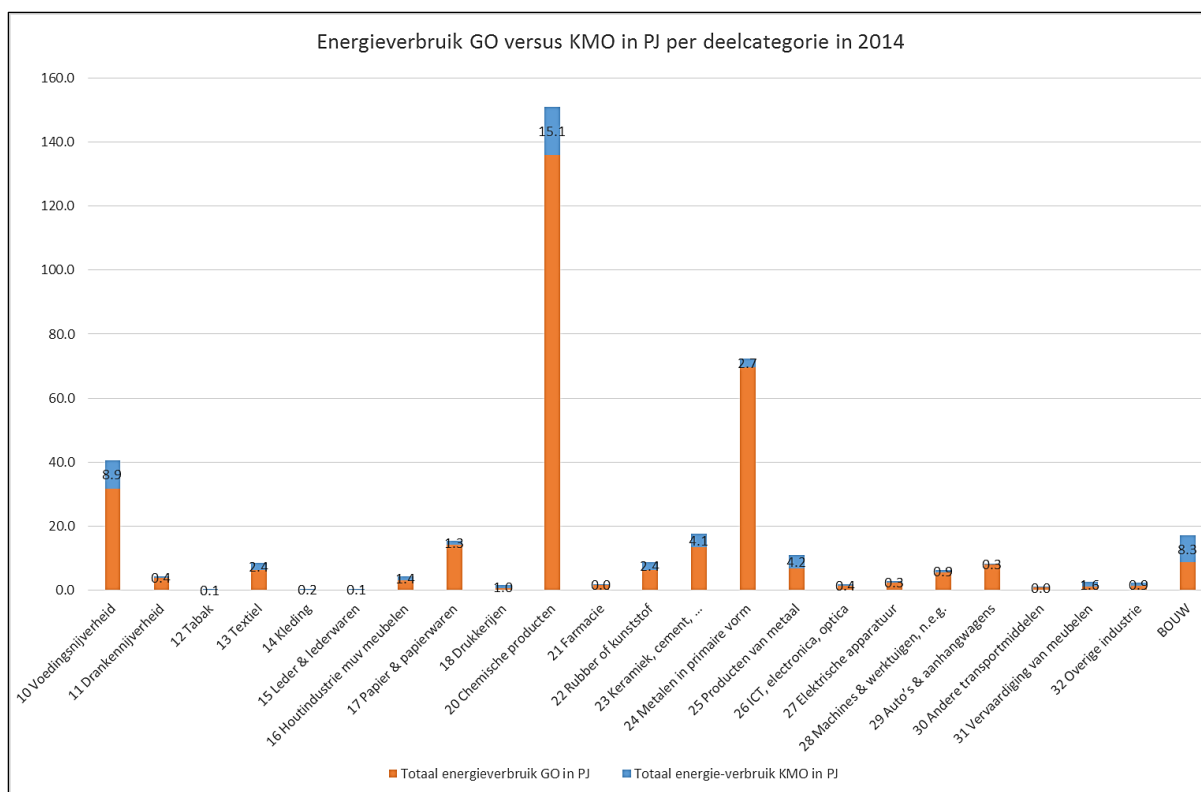
Zoals eerder aangehaald is de doelgroep van kmo's zeer divers. Deze verscheidenheid geldt eveneens wanneer het over de energetische dimensie van deze kmo's gaat. Processen die typisch zijn aan een bepaalde NACE-code vergen nu eenmaal meer/minder energie om een product te maken. Dit vertaalt zich ook in het relatief energiegebruik in de verschillende deelsectoren. Om na te gaan welke industriële sectoren het hoogste energiegebruik hebben, is in onderstaande figuur een overzicht gegeven van het totale energiegebruik van de verschillende industriële sectoren in Vlaanderen. Hierbij is een onderverdeling gemaakt tussen het energiegebruik van de GO's (in oranje) en het energiegebruik van de kmo's (in blauw). De GO's, hoewel beperkt in aantal, nemen in al deze sectoren het grootste deel van het energiegebruik op zich.

⁴<https://www.energiesparen.be/sites/default/files/atoms/files/studie%203E%20actieplan%20energie-effici%C3%ABntere%20KMO%27s.pdf>

⁵ <http://www.energiesparen.be/sites/default/files/atoms/files/Energiebalans%20Vlaanderen%201990-2016.pdf>

⁶ Dit cijfer werd geactualiseerd sinds de 3E studie. In tegenstelling tot wat in de 3E-studie in bijlage vermeld staat, betreffen deze cijfers het finaal energiegebruik en niet het primair energiegebruik.

⁷ Het finaal energiegebruik van de hele doelgroep KMO's zal echter hoger liggen, gezien een groot deel KMO's – namelijk de KMO's met NACE-codes die als niet-industrieel gecategoriseerd zijn - ingedeeld worden in de tertiaire sector.

Het energiegebruik van de GO versus KMO in PJ per deelcategorie (op basis extrapolatie statistieken FOD Economie 2006 naar 2014).

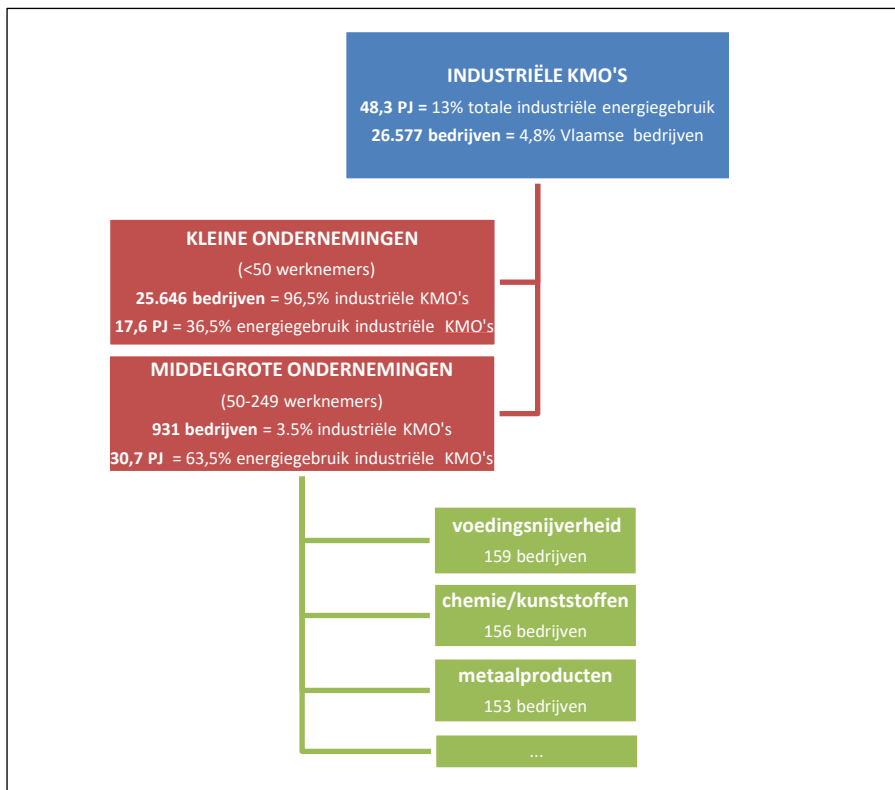
Specifiek voor het kmo-energiegebruik bevindt het hoogste totale energiegebruik zich binnen de chemische sector (15,1 PJ) en de voedingsnijverheid (8,9 PJ). Naast het energiegebruik van de industriële sectoren is aan deze figuur ook het energiegebruik van de bouw (8,3 PJ) toegevoegd, aangezien het kmo-energiegebruik binnen deze groep aanzienlijk is. Wel moet bij de bouwnijverheid de kanttekening geplaatst worden dat een groot deel van het energieverbruik bestaat uit off-road verbruik van allerhande machines (cf. graafmachines, bulldozers).

Een andere nuance die aangebracht moet worden, is dat sommige ondernemingen die volgens economische criteria als kmo's weergegeven worden in bovenstaande grafiek een primair verbruik hebben boven 0,1 PJ, en bijgevolg niet tot de doelgroep van dit werkdocument horen. Deze ondernemingen zitten in de doelgroep van de EBO's. Op die manier zijn veel chemische kmo's uit bovenstaande figuur ingedeeld als energie-intensief, waardoor ze niet behoren tot de doelgroep van dit werkdocument.

2.4.3 Verdeling energieverbruik naar grootte onderneming

Het grootste deel van het energieverbruik van de doelgroep of 63,5%, is voor rekening van de middelgrote ondernemingen (tussen de 50 en 249) werknemers of 30,7 PJ van het industrieel verbruik binnen de kmo's. Kleine ondernemingen daarentegen (minder dan 10 werknemers) hebben een energieverbruik van 4,3 PJ, de groep met 10-19 werknemers 3,7 PJ en de bedrijven met 20-49 werknemers 9,7 PJ. Een groot deel van het energieverbruik bevindt zich dus bij een beperkt aantal ondernemingen.

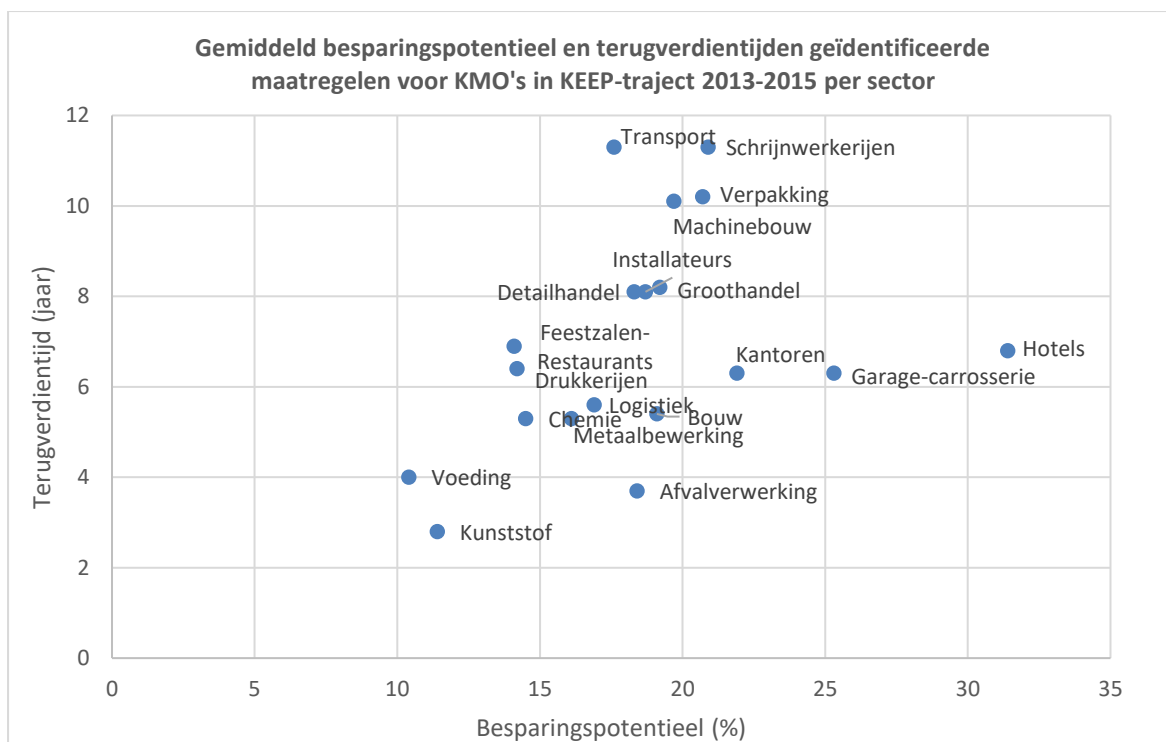
Extra inzetten op deze groep MGO's is daarom de aangewezen manier om de energie-efficiëntie binnen de industrie te verhogen. Dit sluit uiteraard niet uit dat ook de kmo's uit niet-industriële sectoren moeten worden aangespoord door middel van het ontwikkelen van meer algemene acties en maatregelen.

Figuur 3: Aandeel energiegebruik MGO's binnen de industriële KMO's.

Tenslotte moet de kanttekening gemaakt worden dat een groot energieverbruik niet noodzakelijk iets zegt over het besparingspotentieel. Het is niet omdat een bepaalde onderneming een hoog energieverbruik heeft dat daar meteen ook een groot besparingspotentieel tegenover staat. Het is uiteraard wel zo dat een kleine besparing in een sector met een groot energieverbruik al meteen garant staat voor een significante besparing in absolute cijfers.

Op basis van de bedrijven die bij VLAIO een energiescan lieten uitvoeren en de maatregelen die geïdentificeerd werden in deze scans, berekende 3E volgend besparingspotentieel en de terugverdientijd (TVT) per sector. Uiteraard is dit slechts een steekproef en kunnen de cijfers niet per se geëxtrapoleerd worden naar de volledige sector:

Sector	Type	Aantal scans	Aantal KMO's	Totaal besparingspotentieel % energie-factuur	Energiekost euro/jaar	Energie-besparende investering euro	TVT
bouw	Bouw	19	67,035	19.1%	114,742	119,382	5.4
afvalverwerking	Diensten	11		18.4%	137,451	94,772	3.7
detailhandel	Diensten	19		18.3%	43,893	65,009	8.1
feestzalen-restaurants	Diensten	20		14.1%	20,114	19,668	6.9
garage-carrosserie	Diensten	9		25.3%	136,376	215,895	6.3
groothandel	Diensten	35		19.2%	89,058	139,532	8.2
hotels	Diensten	9		31.4%	55,056	118,219	6.8
installateurs	Diensten	6		18.7%	21,751	32,776	8.1
kantoren	Diensten	28		21.9%	38,845	53,759	6.3
logistiek	Diensten	21		16.9%	245,398	232,410	5.6
transport	Diensten	9		17.6%	42,985	85,234	11.3
verpakking	Diensten	6		20.7%	89,366	188,102	10.2
chemie	Industrie	16	561	14.5%	182,646	141,011	5.3
drukkerij	Industrie	13	2,540	14.2%	251,557	230,356	6.4
kunststof	Industrie	17	700	11.4%	357,761	113,136	2.8
machinebouw	Industrie	11	1,316	19.7%	152,788	303,356	10.1
metaalbewerking	Industrie	36	5,719	16.1%	208,058	176,492	5.3
schrijnwerkerijen	Industrie	21	1,722	20.9%	55,321	130,589	11.3
voeding	Industrie	40	4,939	10.4%	233,797	98,240	4.0
Industrie		154	17,497	14.7%	207,624	163,574	5.4

3 Bestaande beleidsinstrumenten

3.1 Overzicht financiële en fiscale ondersteuning

Momenteel bestaan er verschillende ondersteunende maatregelen waarvan bedrijven (waaronder kmo's) gebruik kunnen maken om hun energie-efficiëntie te verbeteren.

3.1.1 Ecologiepremie plus (EP-Plus) - Vlaio

Ondernemingen in Vlaanderen kunnen van het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) een subsidie verkrijgen voor investeringen in bepaalde milieu- en energiebesparende technologieën, en hernieuwbare energie. Een tweetal keer per jaar wordt per ministerieel besluit een limitatieve lijst vastgelegd/aangepast met de technologieën die in aanmerking komen voor subsidiëring met de ecologiepremie.⁸

Het bedrag van de ecologiepremie wordt bepaald op basis van de aard van de investering en de performantie van de technologie (uitgedrukt via ecologiegetal en ecoklasse).

Voor de omvang van de ecologiesteun wordt een onderscheid gemaakt tussen kmo's en grote ondernemingen. Het totale bedrag aan toegekende subsidies aan een onderneming bedraagt maximaal 1.000.000 euro over een periode van 3 jaar te rekenen vanaf de indieningsdatum van de eerste positief besliste steunaanvraag.

Steunpercentages Ecologiepremie

1. Milieu investering			
Ecoklasse	Ecologiegetal	Subsidiepercentage kmo's	Subsidiepercentage Grote Ondernemingen
A	9	50%	40%
B	6	30%	15%
C	3-4	0%	0%
D	1-2	0%	0%
2. Investerings rond energie			
A) Investerings in energiebesparende maatregelen			
Ecoklasse	Ecologiegetal	Subsidiepercentage kmo's	Subsidiepercentage Grote ondernemingen
A	9	40%	30%
B	6	30%	15%
C	3-4	0%	0%
D	1-2	0%	0%
B) Investering in energie uit vernieuwbare energiebronnen of hoogrenderende warmtekrachtkoppeling			
Ecoklasse	Ecologiegetal	Subsidiepercentage kmo's	Subsidiepercentage Grote ondernemingen
A	9	55%	45%
B	6	30%	15%

⁸ <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/ecologiepremie>

C	3-4	0%	0%
D	1-2	0%	0%

Evolutie aantal dossiers ecologiepremie plus 2016-2018

	Aantal Subsidies	Totale subsidiebedrag (euro)	Gemiddeld bedrag per dossier (euro)
Goedgekeurd kmo 2016	36	1.074.718	29.853
Goedgekeurd GO 2016	168	6.904.874	41.100
Goedgekeurd kmo 2017	194	10.458.263	53.908
Goedgekeurd GO 2017	63	5.986.228	95.019
Goedgekeurd kmo 2018	299	15.012.617	50.209
Goedgekeurd GO 2018	39	4.268.949	109.460

Dossiers ecologiepremie plus 2018 per sector

Sector	Omschrijving	Aantal	Investeringsbedrag	Subsidiebedrag
1	Voeding, textiel, hout, papier, drukkerij, raffinaderijen	53	13.323.688,00	3.144.637,44
2	Chemie, metaal	41	10.065.025,04	2.069.906,16
3	Meubelen, overige, reparatie, water, gas	13	4.221.332,54	1.426.093,98
4	Bouw, handel, vervoer	173	48.742.525,43	8.550.677,75
5	Scheepvaart, luchtvaart, opslag, horeca, uitgeverij, film	24	8.091.930,19	2.014.635,72
6	Media, IT, financiën, onroerend, accountancy	22	3.205.875,79	1.046.514,87
7	Consultancy, ingenieurs, architecten, reclame, R&D, reissector, interim	20	856.167,73	332.875,11
8	Beveiliging, ondersteuning, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheid, huisvesting	10	502.803,20	171.863,50
9	Kunst, cultuur, sport, overige	5	1.765.750,00	524.368,00

3.1.2 Strategische ecologiesteun (STRES) - VLAIO

Ondernemingen kunnen voor groene investeringen in "strategische spitstechnologie" in het Vlaamse Gewest een subsidie⁹ bekomen van VLAIO.

Met deze steunmaatregel wil de Vlaamse Overheid ondernemingen stimuleren om te investeren in groene spitstechnologie. In technologieën die omwille van hun unieke bedrijfsspecifieke karakter niet kunnen gestandaardiseerd worden en daardoor niet voorkomen op de limitatieve technologieënlijst van de klassieke ecologiesteunregeling EP-PLUS.

⁹ <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/strategische-ecologiesteun>

De minimuminvestering bedraagt 3 miljoen euro. Het steunpercentage varieert van 20% tot 40% en is afhankelijk van de performantie van de technologie (bepaald via ecologiegetal en ecoklasse), de grootte van de onderneming en de aanvaarde meerkost van de essentiële componenten. De steun per onderneming is beperkt tot maximum 1 miljoen euro per drie jaar, tenzij de Vlaamse Regering hiervan afwijkt.

Hoewel kmo's niet uitgesloten zijn voor STRES, is de minimuminvestering van 3 miljoen euro te hoog voor kmo's waardoor in praktijk geen kmo's van deze steun gebruik maken.

3.1.3 KMO-portefeuille – VLAIO

Via de KMO-portefeuille kunnen kmo's subsidies bekomen voor de ondersteuning in hun professionalisering. De steun kan verkregen worden bij de aankoop van ondernemerschapsbevorderende diensten die verleend worden door geregistreeerde dienstverleners. Kleine ondernemingen kunnen 40% subsidie bekomen tot een maximum van 10.000 euro op jaarbasis. Middलगrote ondernemingen krijgen 30% subsidie tot een maximum van 15.000 euro op jaarbasis. Op die manier kunnen kmo's de kostprijs van opleidingen en diensten bij een geregistreeerde dienstverlener laten subsidiëren.

Vóór de vereenvoudiging van kmo-portefeuille (in voege sinds 1 april 2016), was de kmo-portefeuille onderverdeeld in domeinen (met aparte subsidiepercentages). Het aantal aanvragen binnen het domein energie was relatief gering ten opzichte van andere domeinen binnen de KMO-portefeuille. Binnen het domein energie werd de kmo-portefeuille amper gebruikt voor extern advies. De steun werd vooral voor opleidingen aangevraagd.

Sinds de vereenvoudiging van april 2016 wordt de onderverdeling in domeinen niet meer gehanteerd en werkt men met 1 subsidiebedrag (40 % voor kmo's met een maximum van 10 000 euro; 30% voor MO's met een maximum van 15 000 euro). Bijgevolg zijn er vanaf 2017 ook geen gegevens meer beschikbaar over de mate waarin de kmo-portefeuille wordt gebruikt voor energie-opleidingen en -advies.

3.1.4 REG-premie – Fluvius

Ter bevordering van het rationeel energiegebruik (REG) legt de Vlaamse overheid de diverse distributienetbeheerders REG-actieverplichtingen op.

Volgende premies zijn gericht naar ondernemingen (premie niet-woongebouwen):

- premie voor dakisolatie of zolderisolatie
- premie voor muurisolatie
- premie voor vloerisolatie of kelderisolatie
- premie voor hoogrendementsbeglazing
- premie voor relighting
- premie voor warmtepomp
- premie voor zonneboiler

De distributienetbeheerders maken in hun rapportage geen onderscheid tussen grote ondernemingen en kmo's waardoor het moeilijk is om in te schatten in welke mate kmo's gebruik maken van deze premies. Bovendien wordt er ook geen onderscheid tussen handelszaken, kantoren, of industriële kmo's.

Aantal dossiers premie netbeheerders (2017)

Soort subsidie	Aantal Subsidies				Toegekende Subsidiebedrag (€)				Gemiddeld bedrag per dossier (€)
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	

Dakisolatie	597	652	583	367	225516	2436194	2109650	1639521	2915
Spouw/muurisolatie	195	206	178	142	541185	627877	621536	540375	3233
Ramen	399	440	355	293	309610	268298	199544	199709	657
Vloer/kelderisolatie	110	116	91	65	107132	148763	98524	91306	1167
Zonneboiler	78	85	45	33	146414	152305	89936	71018	1907
Warmtepomp	46	38	27	23	71030	47991	67009	128163	2345
Relighting	223	331	271	163	1089768	1555999	1356911	994214	5058

3.1.5 REG-premie na energiestudie – Fluvius/Elia

Voor maatregelen waarvoor geen specifieke REG-premie bij de distributienetbeheerder bestaat, kan men voor gebouwen zonder woonfunctie ook een REG-premie aanvragen aan de netbeheerder na een energiestudie, op voorwaarde dat:

- Een uitgevoerde energiestudie of energieaudit aantoont dat een investering in het gebouw een belangrijke energiebesparing oplevert in vergelijking met de bestaande situatie.
- Deze investering daadwerkelijk werd uitgevoerd.

De betrokken gebouwen moeten minstens 5 jaar oud zijn op de datum van de premie-aanvraag om in aanmerking te komen.

De premie bedraagt 0,035 euro per bespaarde kWh primaire energie met een maximum van 25.000 euro per project en per jaar. De terugverdientermijn van de investering moet steeds langer zijn dan 2 jaar. Ingeval van nieuwe installaties of uitbreidingen worden alleen de meerkost en de meerbesparing ten opzichte van de standaardinvestering in rekening gebracht.

Er is ook nog de [investeringssteun](#) die wordt uitgereikt door Elia. De ondernemingen in het Vlaams Gewest die op het Elia-net tot maximum 70 kV zijn aangesloten, kunnen een aanvraag indienen bij Elia om een investeringssteun te verkrijgen, nadat deze een energiestudie gedaan hebben.

Het bedrag van de investeringssteun wordt bepaald op basis van een percentage van het totaalbedrag van de investering. De hoogte van dit percentage is gekoppeld aan de terugverdientijd (TVT) van de investering:

- TVT < 2 jaar : Geen investeringssteun
- 2 jaar < TVT ≤ 5 jaar : Investeringssteun = (10×TVT-10) %
- 5 jaar < TVT ≤ 10 jaar : Investeringssteun = 40%

De totale maximale premie is 200.000 euro.

Aantal dossiers REG-steun na energiestudie

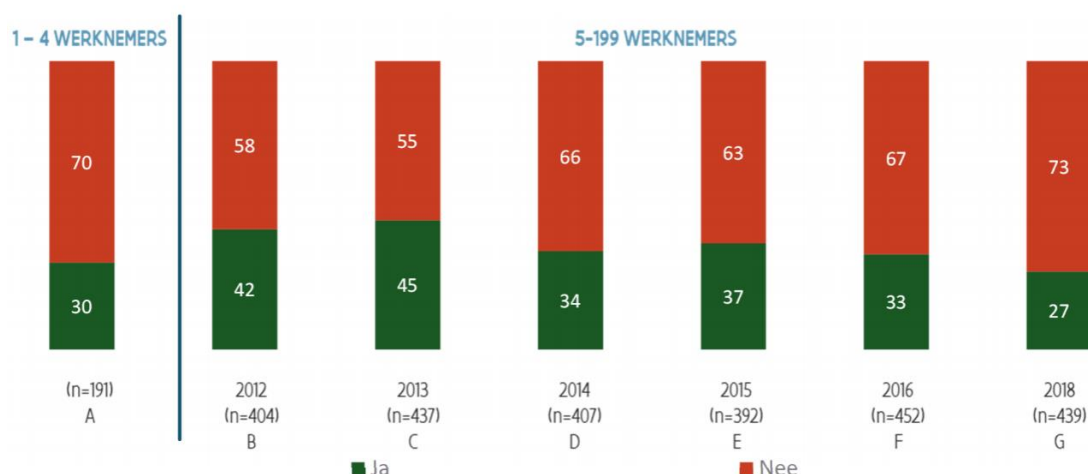
Soort subsidie	Aantal Subsidies				Totale Subsidiebedrag (€)				Gemiddeld subsidiebedrag per dossier (€)
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	
REG-steun na audit/studie	38	51	20	15	470 625	680 494	353 145	260 222	14 230

Investeringssteun Elia	13	5	13	15	328 384	480 912	664 491	826 479	50 006

Uit bovenstaande tabel kan besloten worden dat de premie haar doelpubliek niet voldoende bereikt. In 2018 werden er slechts 30 premies uitgereikt, en dit op een doelpubliek van ca. 300.000 vennootschappen.

Uit de jaarlijkse VREG-enquête, (cf. infra) blijkt dat deze premie slecht gekend is bij kmo's. Ruim 70% van de kmo's die binnen de VREG-enquête bevraagd werd, gaf aan deze steunmaatregel niet te kennen (cf. infra).

VREG-enquête 2018: 'Kent u de specifieke netbeheerderpremie ter ondersteuning van energiebesparende investeringen die worden uitgevoerd n.a.v. een uitgevoerde energieaudit of energiestudie?'

3.1.6 (Verhoogde) investeringsaftrek – Federale overheid en VEA

Een onderneming die bij de oprichting of uitbreiding van haar activiteiten een investering uitvoert, kan onder bepaalde voorwaarden een investeringsaftrek verkrijgen. Dit is een fiscaal voordeel waarbij men een bepaald percentage van de aanschaffings- of beleggingswaarde van de investeringen uitgevoerd tijdens het belastbaar tijdperk mag aftrekken van de belastbare winst.

Investeringen in energie-efficiëntie komen in aanmerking voor een investeringsaftrek van 13,5%, onafhankelijk van de grootte van de onderneming. De eenmalige investeringsaftrek voor een bepaalde investering is niet te combineren met de notionele interestaftrek voor het betrokken investeringsjaar.

De investeringen die in aanmerking komen voor de verhoogde investeringsaftrek moeten gericht zijn op een rationeler gebruik van energie in de industrie, en in het bijzonder naar een verbetering van industriële processen louter uit energetische overwegingen.

Aantal dossiers verhoogde investeringsaftrek energie

	2015	2016	2017
Aantal dossiers	1084	1156	1192
Totale goedgekeurde investeringsbedrag (in miljoen euro)	332	535	518

3.1.7 Beoordeling van de huidige financiële en fiscale maatregelen

Ter voorbereiding en ter onderbouwing van dit werkdocument zijn de huidige beleidsmaatregelen beoordeeld door het studiebureau 3E ([link](#)). In onderstaande tabel is hun beoordeling opgenomen, waarbij zowel de belangrijkste bevindingen evenals de algemene beoordeling vermeld staat. Er werd geoordeeld dat de verhoogde investeringsaftrek de meest gunstige maatregel is.

Beoordeling huidige beleidsmaatregelen voor bedrijven door 3E.

Soort Maatregel	Pluspunten	Minpunten
Ecologiepremie (EP-Plus)	Hoge steun maakt innovatieve maatregelen interessant Focus op productieproces	Niet voor courante maatregelen Geen opvolging bespaarde kWh door investering
Strategische ecologiesteun	Mogelijkheid om niet-standaardiseerbare maatregelen te laten ondersteunen	Niet op schaal van kmo: investeringsdrempel van 3 miljoen
kmo-portefeuille	Gekende subsidie bij kmo's Steun voor advies en opleiding in energie	Niet gebruikt voor coaching-traject, en ook slechts in beperkte mate voor opleiding in energie
Verhoogde Investeringsaftrek	Makkelijke procedure, kmo's kennen deze fiscale maatregel	Vooraf hernieuwbare energie Slechts +-1000 aanvragen In Nederland veel meer succes door hogere investeringsaftrek (45%, vroeger 58%) Investeringsaftrek niet altijd meegenomen in rendabiliteitsberekeningen Geen opvolging aantal kWh bespaard/opgewekt
REG-Premies distributienetbeheerders	Vrij gemakkelijk aan te vragen Steun voor meest courante investeringen Proces-specifieke maatregelen kunnen steun genieten indien een energiestudie wordt uitgevoerd	Steun via netwerkbeheerder of Elia en niet via een centraal portaal voor bedrijven (one-stop-shop) Verschillende premies, steeds andere procedure van aanvragen Steun is niet voldoende om bedrijven te laten inzetten op de onrendabele maatregelen REG-steun na audit bereikt doelgroep niet Investeringssteun Elia wellicht niet van toepassing voor doelgroep van deze nota

		Geen dataverwerking door DNB (correlatie verbruik, kWh bespaard, koppeling grootte ondernemingen)

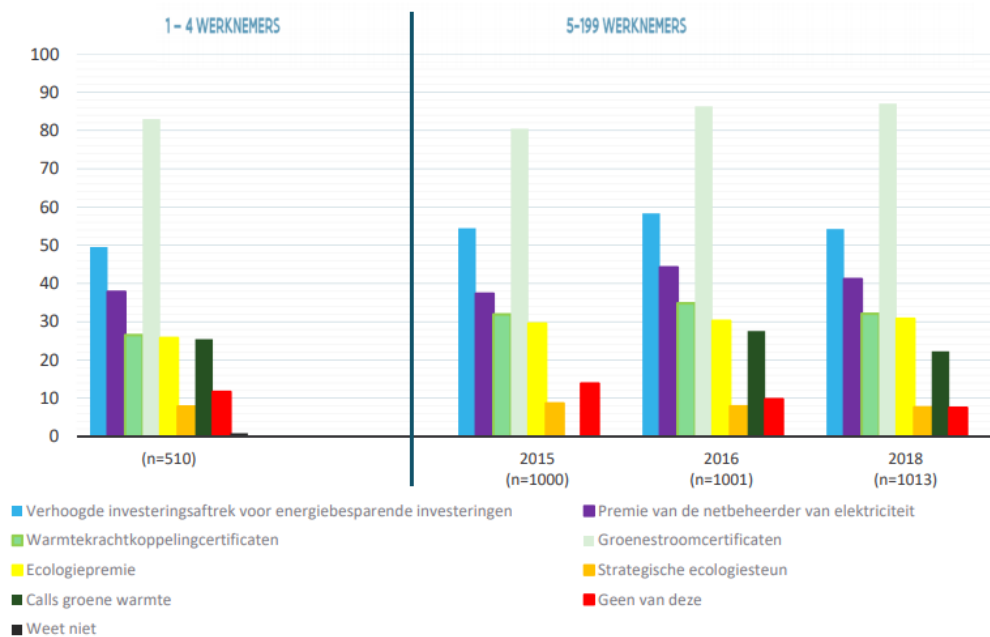
3.1.8 VREG-enquête: bevraging kennis financiële instrumenten en toekomstige investeringsplannen kmo's

De jaarlijkse VREG-enquête (oktober 2018) bevat een gedeelte waarin gepeild wordt naar de kennis van kmo's (5 tot 200 werknemers) van de bestaande financiële instrumenten, en hun investeringsplannen rond energie-efficiëntie. In 2018 werden voor het eerst ook bedrijven met 1 tot 4 werknemers bevestigd.

Uit deze bevraging leren we dat, groenestroomcertificaten buiten beschouwing gelaten, de verhoogde investeringsaftrek de meest gekende steunmaatregel is bij de bevestigde kmo's.

Daarbovenop blijkt uit het steekproefonderzoek dat 8% van de kmo's geen enkele steunmaatregel kent. Dit getal ligt zelfs een stuk hoger indien groenestroomcertificaten buiten beschouwing gelaten worden.

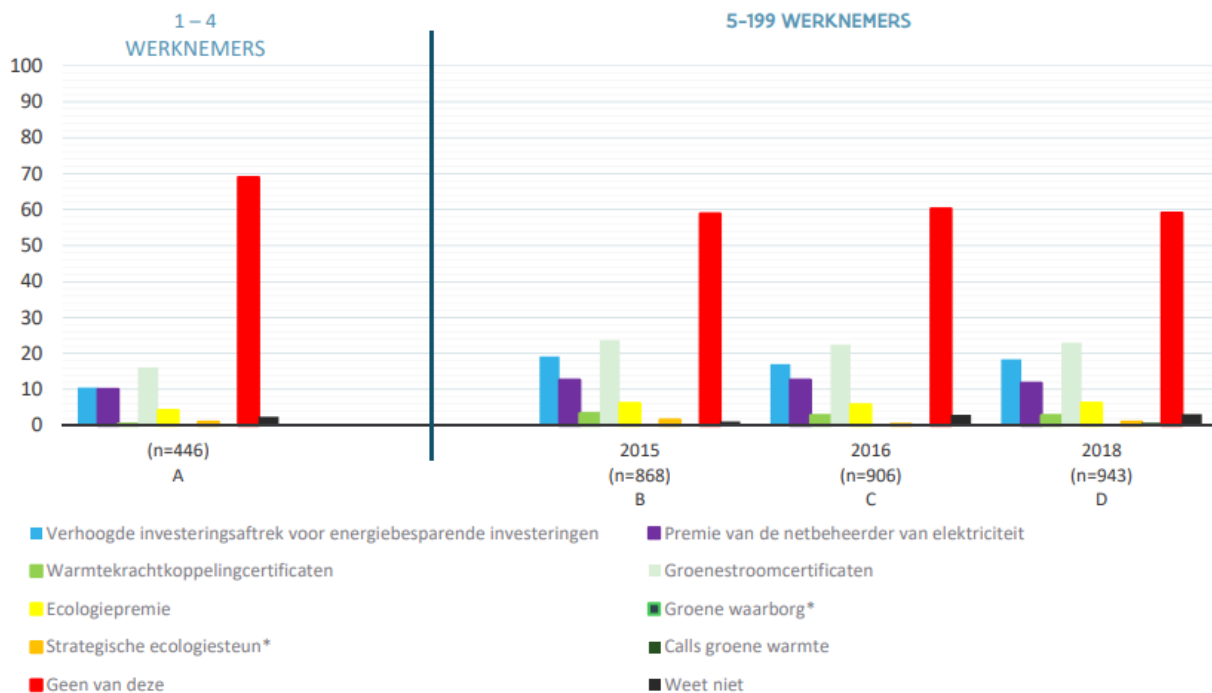
Welke van de volgende financiële ondersteuningsvormen voor het uitvoeren van energiebesparende of milieuvriendelijke investeringen in uw bedrijf kent u?

De meest opvallende bevinding van de enquête is dat bijna 60% van de kmo's in het verleden geen enkel gebruik heeft gemaakt van de onderzochte steunmaatregelen.

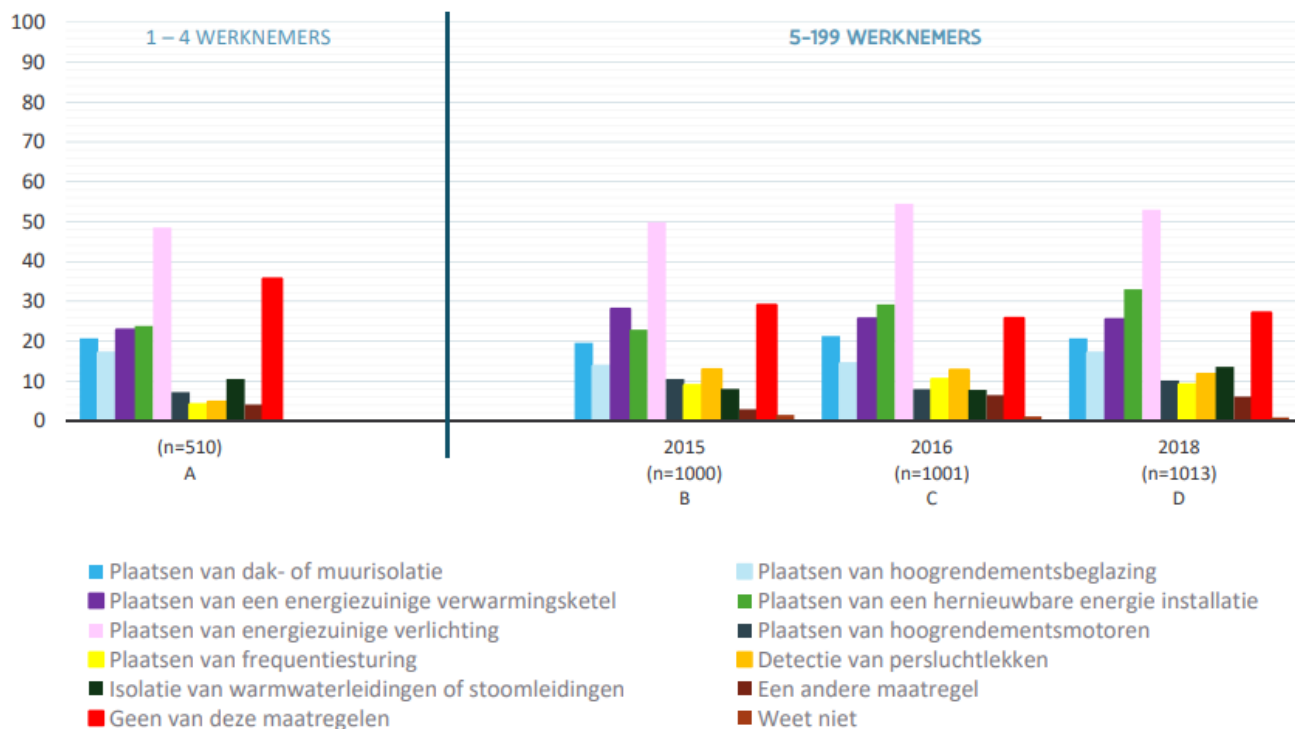
Groenestroomcertificaten buiten beschouwing gelaten, blijkt dat de verhoogde investeringsaftrek de meest aangevraagde steunmaatregel is.

Van welke van de volgende financiële ondersteuningsvormen heeft uw bedrijf in het verleden al gebruik gemaakt?

Positief is dat meer dan 70% van de bevroagde kmo's plannen hebben om minstens één energiebesparende of milieuvriendelijke investering te doen in de komende drie jaar. Relighting is veruit de meest geplande maatregel.

Welke van de volgende energiebesparende of milieuvriendelijke investeringen is uw bedrijf van plan te nemen in de komende 3 jaar?

3.2 Specifieke projecten en fondsen

Naast financiële ondersteuningsmaatregelen werden voor de doelgroep ook verschillende ontzorgings- en trajectbegeleidingsinitiatieven opgestart.

3.2.1 De mini-EBO's: ontzorging via sectorale aanpak - VEA

Om kmo's aan te zetten tot maatregelen in energie-efficiëntie, werden sectorale ontzorgingstrajecten voor de doelgroep van kmo's ontwikkeld: de mini-EBO's.

Aangezien de doelgroep van kmo's dermate divers is, zowel qua grootte, processen, is een aanpak op maat noodzakelijk. Een doeltreffende benadering om kmo's te stimuleren tot energie-efficiëntie is een aanpak op sectorniveau. Binnen de mini-EBO trajecten stelt de sectorfederatie een energiecoach aan, gefinancierd door de Vlaamse overheid, om de kmo's te ondersteunen om maatregelen in energie-efficiëntie te nemen. De energiecoach staat de kmo's bij in:

- Het uitvoeren van een energiescan
- Het vergelijken van offertes
- Het opvolgen van de installatie
- Het aanvragen van bestaande premies en subsidies

De sectorfederatie staat in voor de promotie en verspreiding van het traject. Waar mogelijk worden ook raamcontracten voor bepaalde investeringen afgesloten met leveranciers.

Inzetten op deze ontzorging is belangrijk aangezien een gebrek aan tijd en kennis enkele van de meest voorkomende belemmeringen zijn voor investeringen in energie-efficiëntie bij kmo's. Bij de analyse van mogelijke investeringen bij kmo's, zal de ontzorger zich richten op een lijst met relevante maatregelen (een vast aantal, op te stellen in samenspraak met de sector).

Voor de doelgroep van kmo's werden de voorbije legislatuur proefprojecten opgezet met sectorfederaties Fevia, Agoria, Horeca Vlaanderen, Boerenbond en Comeos. Na afloop van deze proeftrajecten worden de resultaten geëvalueerd en indien wenselijk worden de trajecten hernieuwd.

	Horeca Vlaanderen	Fevia	Agoria	Boerenbond	Comeos
Duur project	1/10/2017-1/10-2019	1/10/2017-1/10-2019	1/03/2018-1/09/2019	1 januari 2019 – 31 december 2022	1 april 2019 – 31 maart 2022
subsidiebudget	144.900 euro	150.000 euro	158.444 euro	150.000 euro	160.000 euro
Soorten investeringen	Leidingisolatie, Radiatorfolie, Led-verlichting, Schakelklokken, Lichtdetectie	Isoleren leidingen en appendages; persluchtlekken; optimaliseren warmteopwekking; efficiëntere koelinstallaties; beperken lekverliezen bij koelinstallaties; optimaliseren perslucht opwekking (type compressoren, regime); metering-monitoring, energiebewustmaking, restwarmte, valorisatie biogas	Perslucht, nullast, HVAC, verlichting, Metering-monitoring, PV-installaties	Lijst met meest laagdrempelige en efficiëntie energiebesparende of producerende investeringen wordt opgesteld in eerste fase traject. Differentiatie binnen verschillende deelsectoren in de land- en tuinbouw	Installatie LED-verlichting; Monitoring verlichting; HVAC; Automatisering van de aansturing HVAC en verlichting; Installaties voor hernieuwbare energieproductie (zonneboiler, fotovoltaïsche installatie, warmtepomp,..); Hoog rendement verwarmingsketels; Warme/koude keten optimalisaties

Doelstelling	1000 bedrijven voeren minstens 1 EE investering uit (200 tegen einde 2 ^e semester, 800 tegen einde 4 ^e semester)	50 energiescans bij voedingsbedrijven	60 energiescans bij bedrijven 50 bedrijven voeren minstens één energie-efficiëntiemaatregel uit	1000 land- en tuinbouwbedrijven nemen minstens 1 energie-efficiëntiemaatregel. Dit zorgt voor een jaarlijkse elektriciteitsbesparing van 300 MWh, een jaarlijkse thermische besparing van 1000 MWh, een jaarlijkse elektriciteitsproductie van 650 MWh en een jaarlijkse thermische productie van 150 MWh.	40 energiescans. Uitrol van resultaten energiescan bij andere vestigingen van de onderneming: 1000 bereikte vestigingen

3.2.2 KEEP-Project - VLAIO

Het kmo energie-efficiëntieproject (KEEP) was een begeleidingstraject voor kmo's in het Vlaamse Gewest die hun energie-efficiëntie wensen te verhogen. Het project bood kmo's met een jaarlijks primair energieverbruik vanaf 225.000 kWh een gratis energiescan aan via zes erkende energiebureaus. Vervolgens werden het advies en de begeleiding bij de implementatie van de aanbevolen energiemaatregelen voor 40% gesteund. Het doel van dit project was het implementeren van meer energiemaatregelen door kmo's. Het werd gesteund door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en de Vlaamse overheid.

Eind 2018 werd dit traject afgesloten. Na de administratieve afhandeling van alle lopende projecten, wordt er midden 2019 een finaal evaluatierapport verwacht.

3.2.3 KOALA-traject – VLAIO

KOALA is een gratis begeleidingstraject van het VLAIO voor uitbaters van toeristische logies en attracties om hun CO2-uitstoot te reduceren. Via dit traject konden ondernemingen een gratis energiescan en implementatieadvies door enkele erkende studiebureaus verkrijgen.

Tot midden 2017 konden toerismebedrijven terecht bij enkele erkende studiebureaus voor een gratis energiescan en implementatieadvies van de energiebesparende maatregelen.

3.2.4 Energie-Efficiëntiefonds – Participatiemaatschappij Vlaanderen

3.2.4.1 *Beknopte beschrijving*

Door de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) is in 2017 een Energie-Efficiëntie Fonds (EEF) opgericht. Dit fonds heeft als voornaamste doel om de financiële drempels voor investeringen in energie-efficiëntie weg te werken. Specifieke aandacht zal hierbij worden gegeven aan het stimuleren van investeringen bij kmo's. Het fonds mikt er op het aanbod voor derde partijfinanciering op de markt te verhogen. Door de steun kunnen ESCO's (Energy Service Companies) de financiering makkelijker op hun eigen balans aanbieden, waardoor er geen nood is aan complexe financieringsstructuren. Deze versimpelde contractstructuren zijn aantrekkelijker voor kmo's.

Binnen dit Energie-Efficiëntiefonds is er 20 miljoen euro voorzien, tot 2022. Het is de bedoeling dat naast elke euro die via het EEF-fonds wordt ingebracht in projecten, ESCO's of ESCO-fondsen, minstens één euro aan private middelen geïnvesteerd wordt. Met het geld uit het EEF-fonds als hefboom, moet er op die manier tegen 2022 100 miljoen euro geïnvesteerd worden.

De aanvragen voor het fonds komen van ontwikkelaars van ESCO's die op hun beurt een aantal projecten willen realiseren.

3.2.4.2 *Stand van zaken*

Het investeringsteam van PMV heeft sinds de oprichting van het fonds met twee ESCO-ontwikkelaars investeringskaders afgerond. Deze investeringskaders zullen leiden tot meerdere clusters van projecten die dan per cluster in een ESCO worden ondergebracht.

In juli 2017 werd een eerste investeringskader tussen PMV en een startup ESCO-bedrijf goedgekeurd voor een totaalbedrag van 2,5 miljoen euro. In 2018 werd dit investeringskader verhoogd met 1,5 miljoen euro tot 4 miljoen euro. Een private investeerder heeft hetzelfde bedrag toegezegd. Daarnaast wordt voor de financiering van de projecten nog bankfinanciering aangetrokken. Mede dankzij de investering van PMV realiseerde dit ESCO-bedrijf al een pakket aan energiebesparende investeringen in gebouwen van ongeveer 12,5 miljoen euro (waarvan 8 miljoen euro in 2018).

Het tweede in 2018 afgeronde investeringskader betreft een investering van 425.000 euro in een onderneming die wil doorgroeien tot ESCO-bedrijf. Een private investeerder heeft hetzelfde bedrag toegezegd. Deze bedrijfsfinanciering kan er mee voor zorgen dat dit bedrijf een concrete pipeline van projecten kan opbouwen en realiseren, gesteund door de verdere financiering van deze projecten door PMV, de private partners, aangevuld met bankfinanciering.

3.2.4.3 *Verdere uitrol ESCO-fonds*

De ESCO-markt is een markt in de opstartfase. Het aantal full scope ESCO-bedrijven dat erin slaagt om referenties op te bouwen en concrete projecten te realiseren, groeit, maar is tot op heden beperkt tot enkele startups en enkele bedrijven gelinkt aan grote energieleveranciers.

Analyses uit het verleden suggereren dat een gebrek aan ontwikkeling van de vraagzijde (het identificeren, ontwikkelen en effectief contracteren van goede projecten bij klanten) één van de grootste uitdagingen is voor de ESCO-markt in Vlaanderen. Een jaar na de start van het "ESCO-fonds" lijkt dit ook bevestigd. Het is daarom de rol van PMV om steeds meer goede initiatieven van ESCO-bedrijven te kunnen ondersteunen zodat de ESCO-bedrijven voldoende projecten aan de vraagzijde kunnen ontwikkelen en vervolgens realiseren.

Een bijkomend probleem is dat in veel sectoren de energievraag snel kan wijzigen door innovatie of een veranderd productengamma. Langetermijncontracten met vaste energieafname en bijhorende boeteclausules, zijn niet evident voor kmo's. Er is vraag naar flexibele contracten.

3.2.5 PRODEM (Promotie- en demonstratiecentrum milieu- en energievriendelijke technologieën). – VITO

[PRODEM](#) is een steunmaatregel die kmo's in staat stelt om op een gesubsidieerde manier beroep te doen op onderzoekscentrum VITO voor begeleiding bij duurzame innovaties. PRODEM is interessant voor ontwikkelaars van nieuwe duurzame technologieën en eindgebruikers van deze technologieën.

Aan de hand van haalbaarheidsstudies, laboprogramma's, onderzoek op pilotschaal of tests in het bedrijf gaat PRODEM op zoek naar de meest geschikte oplossing of investering voor de specifieke situatie.

De financiële tegemoetkoming kan tot 66% van de onderzoekskosten bedragen. Alle bedrijven kunnen beroep doen op VITO's ervaring rond duurzame technologie. De cofinanciering via PRODEM is echter voorbehouden aan Vlaamse kmo's.

3.2.6 FALCO

FALCO heeft als doel oplossingen uit te werken voor de financiering van projecten die nodig zijn om ambitieuze lokale klimaatplannen in het kader van het burgemeestersconvenant uit te voeren. De ambitie van het traject is om met ruim 17 miljoen euro aan investeringen drie verschillende soorten projecten te realiseren: energierenovatie in openbare gebouwen, energierenovatie in private gebouwen en investeringen in energie-efficiëntie bij kmo's.

Om een projectportefeuille samen te stellen, wordt op zoek gegaan naar potentiële doorbraakprojecten bij de verschillende FALCO-partners. Die projecten dienen voldoende ambitieus te zijn, in de huidige omstandigheden om verschillende redenen niet worden uitgevoerd, en het replicatiepotentieel van de projecten moet voldoende hoog zijn.

Uit een lijst van ongeveer 40 voorgestelde projecten, werden vijf doorbraakprojecten geselecteerd waarrond financieringsoplossingen zullen worden uitgewerkt zodat concrete investeringen kunnen gebeuren.

Een van deze vijf projecten is "Ambitieuze energie-efficiëntie bij kmo's". Dit doorbraakproject wil, via nieuwe businesscases, oplossingen aanbieden waardoor de energie-efficiëntie investeringen bij kmo's gemakkelijker gerealiseerd en gefinancierd kunnen worden.

De aangesloten partners bij Falco zijn de provincie West-Vlaanderen, de provincie Vlaams Brabant, de stad Antwerpen, de stad Gent, de Climate Alliance of European cities with indigenous rainforest peoples, Factor 4, 3E, Tractebel, en SuMa Consulting.

3.3 Lerende netwerken & platformen

Ook lerende netwerken en het verspreiden van goede praktijken via bestaande platformen kunnen bijdragen om kmo's te motiveren te investeren in maatregelen in energie-efficiëntie. Zo kan een bedrijf binnen het netwerk nagaan welke andere onderneming een bepaalde type investering reeds heeft uitgevoerd, waardoor men hierover uit eerste lijn informatie kan inwinnen. Op die manier kunnen bedrijven die nog geen investeringen hebben gedaan betrouwbare informatie over zaken als terugverdientijd, interne-opbrengstvoet, energiebesparing, netto-actuele waarde en investeringskost verzamelen.

Lerende netwerken kunnen zowel op regionaal niveau als op sectoraal niveau worden georganiseerd. In het eerste geval kan een technologie die veelvuldig wordt toegepast in een bepaalde sector dankzij een lerend netwerk haar intrede maken in een andere sector. Bij lerende netwerken op sectoraal niveau liggen er dan weer interessante mogelijkheden voor schaalverkleining door goede praktijken van grote bedrijven toe te passen in een kmo-context. Een belangrijke nuance die moet aangebracht worden, is dat de financiële drempels (nl. de instapkosten) laag moeten liggen indien het lerend netwerk kmo's wil aantrekken.

De voordelen van lerende netwerken rond energie blijken uit voorbeelden in Duitsland, waar er een honderdtal bestaan. Uit de Duitse netwerken blijkt dat de toename van energie-efficiëntie bij deelnemende ondernemingen tweemaal zo hoog kan zijn als bij niet-deelnemende ondernemingen. Een kanttekening die echter gemaakt moet worden is dat de focus vaak ligt op investeringen met een erg korte terugverdientijd. Het is daarom moeilijk in te schatten of deze investeringen ook niet buiten een lerend netwerk uitgevoerd zouden worden. Er moet vermeden worden dat bedrijven lid worden van een lerend netwerk louter om hun imago te versterken, eerder dan als engagement rond energie-efficiëntie.

3.4 Sensibilisering en maatschappelijke verantwoord ondernemen

Sinds enkele jaren vindt 'duurzaamheidsrapportering' meer ingang bij bedrijven. Hierin publiceren bedrijven concrete cijfers over hun impact op mens en milieu, en stellen ze doelstellingen voor de toekomst. Sinds 2017 is door het omzetten van de Europese Richtlijn uit 2014 ((2014/95/EU) het

rapporteren over niet-financiële gegevens in het jaarverslag van een bedrijf verplicht voor grote ondernemingen. Ondanks het omzetten van deze richtlijn, heeft België een grote achterstand inzake duurzaamheidsrapportering ten opzichte van de buurlanden.

Uit een studie van MVO-Vlaanderen en Antwerp Management School bleek dat energie veruit de belangrijkste component binnen de MVO-werking van Vlaamse bedrijven was. Dit hoeft niet te verbazen aangezien het inzetten op energie(-efficiëntie) reële kostenbesparingen kan voortbrengen, terwijl bij andere aspecten van MVO de voordelen zich vaak beperken tot externe voordelen (bijvoorbeeld milieu), het vermijden van reputatieschade of de voordelen eerder van filantropische aard zijn.

3.4.1 Benchmarktool kmo's: kmo-Energiewijzer – VEA & NSZ

Op initiatief van het Neutraal Syndicaat voor Zelfstandigen (NSZ) is in 2016 een benchmarktool opgesteld door Zero Emission Solutions (ZES). Deze is financieel ondersteund met een projectsubsidie van de Vlaamse overheid. Met deze benchmarktool, die te vinden is op www.kmo-energiewijzer.be, kunnen kmo's een zicht krijgen op hun energiegebruik en hun verbruik vergelijken met het gemiddeld verbruik in hun sector. Hiervoor moeten verbruiksgegevens worden ingegeven. De vergelijking tussen verschillende bedrijven blijft momenteel beperkt tot die sectoren waarvoor er data beschikbaar is (momenteel voornamelijk de zelfstandige beroepen). Kmo's kunnen via deze tool ook nagaan welke investeringen in energie-efficiëntie voor hen zinvol zijn. Na het invoeren van informatie over hun verlichting, verwarmingsinstallatie, isolatie, enz., wordt door deze benchmarktool berekend wat de investeringskost, terugverdientijd en CO₂-besparing zijn van een aantal zinvolle energiebesparende investeringen. Deze berekeningen geven slechts een raming, maar zijn interessant omdat ze kmo's kunnen aanzetten tot verder onderzoek naar energiebesparende investeringen.

Op basis van de gebruiksgegevens sinds de lancering van het project (kwartaalcijfers) kan gesteld worden dat de kmo-energiewijzer niet het gewenste bereik en impact heeft. Hoewel de tool technisch goed gebouwd is en de benchmark en bijhorende rekentools werken, is het gebruik van de tool door kmo's ondermaats. De voornaamste reden van het tegenvallende succes is het feit dat het invullen van de tool de energiegebruiksgegevens vereist. Vooraleer kmo's tot een benchmark kunnen komen, moeten zij eerst hun gegevens opzoeken en invullen. Deze stap blijkt een drempel te zijn die ervoor zorgt dat veel ondernemers uiteindelijk toch geen gebruik maken van de tool.

3.4.2 MVO-scan - MVO Vlaanderen

Om bedrijven bij te staan heeft MVO Vlaanderen (Departement Werk en Sociale Economie) op basis van ISO 26000 – de standaard voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – een [zelfevaluatietool](#) ontwikkeld om te kijken hoe ver het bedrijf staat met duurzaamheid en MVO. Daarnaast doet de tool suggesties inzake het verbeteringspotentieel.

3.4.3 Sustatool – MVO Vlaanderen en Antwerp Management School

De [Sustatool](#) is een gratis tool ontwikkeld door Antwerp Management School met steun van de Vlaamse overheid. Bedrijven en organisaties kunnen de tool gebruiken om duurzaamheid systematisch en structureel in hun beleid te integreren.

De Sustatool bestaat uit een volledig individualiseerbaar dashboard van 15 duurzaamheids- en optimalisatiethema's waaruit gekozen kan worden, gebaseerd op de Sustainable Development Goals (SDG's). Per thema worden tientallen concrete en uitvoerbare duurzaamheidsinitiatieven beschreven die ook een financiële meerwaarde bieden.

Er is eveneens een volledig individualiseerbare reeks van standaard-KPI's geïntegreerd, waardoor een monitoring van de evolutie mogelijk is.

3.4.4 VOKA Charter Duurzaam Ondernemen – VOKA

Het Voka Charter Duurzaam Ondernemen (VCDO) biedt ondernemingen de mogelijkheid om via een werkdocument op maat resultaatgericht en continu optimaliserend aan duurzaam ondernemen te werken. De duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties vormen hiervoor het universeel kader. Elke onderneming die het Voka Charter Duurzaam Ondernemen onderschrijft, verbindt er zich toe om:

- Duurzaam ondernemen op een proactieve manier te integreren in het bedrijfsbeleid
- Doelstellingen en concrete acties te formuleren passend binnen de SDG's van de Verenigde Naties
- Te rapporteren over de geboekte resultaten aan de evaluatiecommissie
- Extern te communiceren over de uitgevoerde acties
- Continu te werken aan de conformiteit met de sociale, welzijns- en milieuwetgeving

3.5 Initiatieven lokale besturen

Heel wat lokale besturen en organisaties gesteund door lokale besturen ontwikkelden de voorbije jaren ook stimulerend beleid rond energie-efficiëntie voor bedrijven en kmo's in het bijzonder. Zeker voor kmo's kunnen lokale besturen een belangrijke rol van betekenis spelen, zowel inzake sensibilisering als inzake het betrekken van bedrijven in bepaalde bestaande trajecten. Hieronder enkele voorbeelden:

3.5.1 Gent

De Stad Gent biedt bedrijven met een minimaal jaarlijks energieverbruik van 100.000 kWh een energiecoach aan 10% van het normale tarief. Deze energiecoach voert eerst een energiescan uit, en maakt vervolgens in samenwerking met het bedrijf een werkdocument op om structureel energie te besparen. Vervolgens begeleidt de coach ook het bedrijf gedurende een volledig jaar om het plan uit te voeren.

Aanbod energiescan per verbruikscategorie:

- Tussen de 100.000 kWh en 500.000 kWh: scan aan 400 euro (voor een energiescan ter waarde van 4000 euro)
- Tussen de 500.000kWh en 1.725.000 kWh: scan aan 700 euro (voor een energiescan ter waarde van 7000 euro)

Voor ondernemingen met een energieverbruik onder de 100.000 kWh is er een aanbod met een lichtere energiecoaching. Dit traject bestaat uit een gratis energiescan van een halve dag en 10 uur gratis begeleiding.

Om de ondernemingen te overtuigen om de maatregelen uit het coachingstraject ook effectief uit te voeren, geeft de stad Gent ook [premies voor energiebesparende maatregelen](#), tot 10.000 euro per pand.

- Subsidie voor het aanbrengen van dakisolatie/binnenafwerking
- Subsidie ramen
- Subsidie gevelisolatie
- Subsidie vloerisolatie
- Subsidie wand-of vloerverwarming gekoppeld aan een laagtemperatuursysteem

- Subsidie warmtepomp/warmtepompboiler
- Subsidie hybride condensatieketel
- Subsidie voor investeringen na energiescan (onderdeel van energiecoaching)

3.5.2 Stad Hoogstraten

Vestigingen met een minimaal verbruik van 100.000 kWh elektrisch en/of 300.000 kWh thermisch, gelegen op grondgebied Hoogstraten, kunnen aanspraak maken op een gratis energiescan. Vestigingen moeten aan de Europese definitie van kmo voldoen.

3.5.3 Provincie Limburg & Greenville

Door de regionale Kamers van Koophandel (KvK) worden momenteel ook enkele projecten gericht op energie-efficiëntie ondersteund. De KvK Limburg werkt samen met bedrijventrum Greenville om milieuvriendelijke acties binnen ondernemingen te stimuleren. Dankzij dit project kunnen 30 geïnteresseerde kmo's een 'gratis quickscan' laten uitvoeren. De standaard quickscans die hiervoor gebruikt worden zijn ontwikkeld door de milieustudiebureaus E-save, Enderdo, Energy2Save en Enmico2. De reeds uitgevoerde quickscans leverden een besparingspotentieel op van 10 à 20%. Dit project wordt ondersteund door de provincie Limburg.

3.5.4 Hulshout: Energieaudits en begeleiding voor lokale ondernemingen

De gemeente Hulshout biedt ondernemingen op haar grondgebied een energiescan en een gemeentelijke subsidie aan om CO₂-besparende maatregelen uit te voeren. 45 bedrijven op het grondgebied kunnen profiteren van die maatregel.

Om toch een zo hoog mogelijk rendement te behalen met dit project, moeten de ondernemingen wel een minimaal verbruik van 20 000 kWh/jaar aan elektriciteit aantonen of 50 000 kWh/jaar aan brandstof. Er wordt eveneens ingezet op sensibilisatie van bedrijven en bedrijfsleiders om verdere inspanningen te doen naar energie-efficiëntie toe. Deze maatregel werd mede gefinancierd door de subsidie lokale klimaatprojecten van de Vlaamse overheid.

3.5.5 ZOVER: project provincie Oost-Vlaanderen

Ook in Oost-Vlaanderen is er een samenwerking ontstaan tussen de regionale KvK en enkele lokale besturen. Onder de naam [ZOVER](#) (Zuid-Oost Vlaams Energie Reductieproject) werken de KvK Oost-Vlaanderen samen met stad Ninove, gemeente Kruishoutem en stad Oudenaarde. Deze laatste is eveneens de promotor van het project.

Binnen dit project kunnen bedrijven door een energiecoach hun verbruik onder de loep laten nemen. Vervolgens worden deze bedrijven intensief begeleid bij de implementatie van de meest efficiënte en energiebesparende maatregelen. Dit traject is volledig gratis voor de bedrijven en duurt één jaar. Daarnaast gaat de KvK Oost-Vlaanderen een lerend netwerk organiseren over energiebesparende technieken. Voor de rol van energiecoach is het energieadviesbureau E20 aangesteld. Het project wordt financieel ondersteund door de Europese Unie (EFRO) en door de provincie Oost-Vlaanderen.

3.5.6 Samen Klimaatactief – Stad Antwerpen

Met steun van de stad Antwerpen is het traject Samen Klimaatactief opgezet, met als doel de CO₂-uitstoot van onder meer de lichte industrie, kantoren, winkels en de zorg drastisch te verminderen. Hiervoor is er een website ontwikkeld (www.samenklimaatactief.be). Samen Klimaatactief is op drie manieren actief naar haar doelgroep:

1. Als matchmaking platform:

De website biedt een marktplaats waar kantoren, winkels, zorg en lichte industrie hun interesse voor energiezuinige producten, diensten of projecten gratis en zonder de minste verplichting melden.

Deze aanvragen worden meteen automatisch en exclusief doorgestuurd naar aanbiedende ondernemingen die zich bij Samen Klimaatactief als partner geregistreerd hebben. Deze deelnemende aanbieders krijgen ook visibiliteit op de website. Ze betalen een beperkte jaarlijkse bijdrage waarmee het platform up-to-date gehouden wordt.

Een jaar na opstart zijn op die manier meer dan 100 aanvragen geregistreerd via het platform.

2. Als publieke website:

Het platform tracht ook een one-stop-shop te zijn met concrete info voor ondernemingen hoe aan de slag te gaan met energie-efficiëntie. De website lijst goede praktijken op, verwijst naar stedelijke/intercommunale initiatieven, biedt concrete wegwijzers per techniek aan, en wijst op de bestaande subsidiemogelijkheden.

Via zogenaamde 'energiepaden' maakt de website de ondernemingen wegwijs hoe met het energievraagstuk in de onderneming ter harte kan nemen.

3. Als actief en informeel netwerk:

Samen Klimaatactief verbindt de bedrijven op een informele manier. Hoewel er geen formele werking is als lerend netwerk, blijkt het organisch gegroeide netwerk tussen bedrijven effectief te zijn.

Hoewel het concept van Samen Klimaatactief ontworpen is door de Stad Antwerpen en een 40 bedrijven/organisaties (Stadslab 2050), staat het concept open voor andere geïnteresseerde partijen om aan te sluiten. Diverse steden (Gent, Antwerpen, Mechelen, Interwaas,..) en organisaties (Fevia, Horeca Vlaanderen, VVSG) hebben ondertussen een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Samen Klimaatactief.

4 Belangrijkste knelpunten in de doelgroep

4.1 Energiebeheer is geen prioriteit

Een van de grootste knelpunten om energie-efficiënte investeringen te stimuleren binnen een kmo-context is het gegeven dat voor vele bedrijfsleiders het energiegebruik geen prioriteit is. In het beste geval is het een 'nice-to-have' eerder dan een 'must-have'.

De bedrijfsleider heeft vaak geen kennis en tijd om het energiedossier ter harte te nemen. Hoe kleiner de onderneming, hoe meer deze barrière opspeelt, zeker in gevallen waar energie slechts een beperkt aandeel uitmaakt van de totale kostenstructuur van de onderneming. Bovendien is de terugverdientijd van investeringen in energie-efficiëntie meestal langer dan investeringen in de core-business.

Daarom is er hierrond nog steeds een grote rol weggelegd voor sensibilisering, die bovendien moet vertrekken vanuit de businesscase van het bedrijf zelf. Ook kan het vertrekken vanuit bestaande vertrouwensrelaties de aangewezen aanpak zijn om de ondernemingen te sensibiliseren. Initiatieven vanuit bijvoorbeeld een sectororganisatie zullen effectiever zijn dan een campagne van een centrale overheid. Ook steden en gemeenten kunnen op deze manier een rol van betekenis spelen, vooral ten opzichte van kleine en lokaal verankerde ondernemingen.

Sensibiliseren van kmo's kan ook door het delen van goede praktijken, aangezien concrete voorbeelden bij andere bedrijven een grote overtuigingskracht hebben. Indien er veel goede praktijken voorhanden zijn, kunnen deze een basis vormen voor lerende netwerken rond energie-efficiëntie en duurzaam ondernemen in het algemeen.

Ontzorging moet een tweede speerpunt zijn van het energie-efficiëntiebeleid naar kmo's. Bedrijfsleiders hebben immers niet het personeel om zelf energiescans uit te voeren of om investeringen op te volgen. Daarom moet zoveel mogelijk ingezet worden op ontzorging in elke fase van de investeringsbeslissing (de energiescan en analyse, het opvragen en vergelijken van offertes, de uitvoering en opvolging van de investering).

Krachtlijnen voor acties

1. Sensibilisering vertrekkend vanuit business case, de wereld van de ondernemer (voordelen naast energie-efficiëntie: kostenbesparing, mobiliteit, groene marketing, productie,..)
2. Gebruik maken van vertrouwenspersonen/organisaties/lokale besturen om kmo's aan te zetten tot investeringen in energie-efficiëntie
3. Verspreiden van goede praktijken, o.a. via lerende netwerken
4. Ontzorging van kmo's bij aanzet, analyse en uitvoering van investeringen

4.2 Het ontbreken van een one-stop shop

Momenteel is het voor een ondernemer niet duidelijk waar hij zijn informatie kan terugvinden. Rekening houdend met de geringe prioriteit van energie-efficiëntie voor kmo's, en het beperkte personeelsbestand, moet de ondernemer beroep kunnen doen op een one-stop-shop waar hij al zijn informatie hapklaar kan vinden. Voorbeelden van informatie die de ondernemer zou moeten kunnen vinden, zijn: benchmarkcijfers en tools per sector, informatie over mogelijke maatregelen, rekentools, informatie over energiemanagement en informatie over overheidssteun. Ook het verspreiden van goed praktijken, al dan niet per sector, zou moeten kunnen verlopen via deze one-stop-shop.

Krachtlijnen voor acties

5. Centraliseren informatie rond energie-efficiëntie

4.3 Terugverdientijd investeringen

Vaak zijn investeringen in energie(-efficiëntie) niet voldoende aantrekkelijk voor een kmo. Kmo's investeren liever in meer rendabele maatregelen in hun core-business. Wanneer kmo's een energiescan laten uitvoeren, blijkt vaak dat de rendabele besparingsmaatregelen die voortkomen uit het auditrapport toch niet uitgevoerd worden. Het auditrapport verdwijnt bij wijze van spreken in de kast.

De terugverdientijd/IRR van investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie zijn immers vaak een stuk langer/lager dan investeringen in de core-business. Ook binnen een kmo-context is de terugverdientijd van een investering van groot belang in de keuze om al dan niet te investeren. Een tijdshorizon van meer dan 5 jaar is al zeer hoog binnen een kmo-context.

Daarom moet er specifiek voor kmo's onderzocht worden wat de meest geschikte manier is om investeringen in energie-efficiëntie aantrekkelijk te maken.

Krachtlijn voor acties

6. Het rendement van maatregelen in energie-efficiëntie aantrekkelijker te maken (fiscale stimuli, premies, waarborgen, ESCO-financieringsmodellen..)

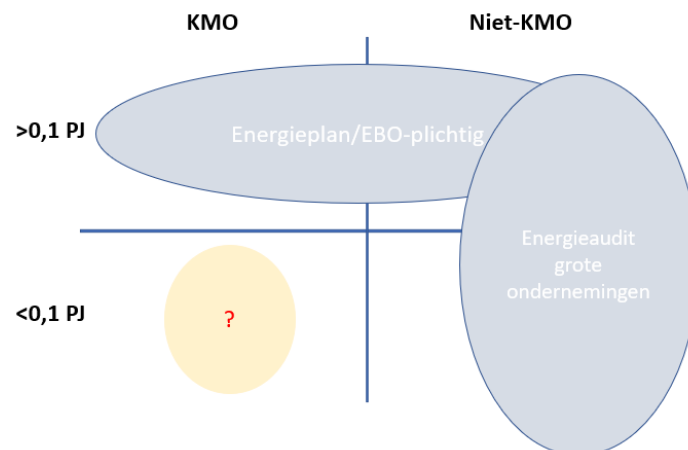
4.4 Gebrek aan stimulans door wetgevend kader

Grote energie-intensieve ondernemingen (verbruik > 0,1 PJ) zijn de doelgroep van de energiebeleidsovereenkomsten en vallen onder het [Besluit Energieplanning](#):

- Energie-intensieve vestigingen met een jaarlijks energieverbruik > 0,1 PJ moeten onder bepaalde voorwaarden een energieplan en/of energiestudie toevoegen bij hun omgevingsvergunningsaanvraag
- Energie-intensieve vestigingen met een jaarlijks energieverbruik > 0,5 PJ moeten in het bezit zijn van een conform verklaard energieplan.

Exploitanten van ingedeelde inrichtingen waarvan de vestiging voldoet aan de criteria van een niet-kmo, moeten op hun beurt een verplichte [energie-audit](#) opmaken en de resultaten rapporteren aan de Vlaamse overheid. Hierdoor kan het energieverbruik van grote ondernemingen opgevolgd worden. Doordat enerzijds het toepassingsgebied voor de verplichting voor energiestudie/energieplan gebaseerd is op het jaarlijks primair energieverbruik van de inrichting, en anderzijds het toepassingsgebied voor de energieaudit op financiële gegevens en werknemers gebaseerd is, is de regelgeving verwarrend voor ondernemers.

Voor kmo's die op vestigingsniveau een verbruik hebben lager dan 0,1 PJ (= jaarlijks verbruik ca. 1000 gezinnen), zijn er geen verplichtingen. Deze groep kmo's worden dus door het huidige wetgevende kader niet verplicht om hun eigen procesgebonden energieverbruik op te volgen of maatregelen te nemen.

Krachtlijn voor acties

7. Voorzien van normerend kader voor kmo's met een jaarlijks primair energieverbruik onder 0,1 PJ (= jaarlijks verbruik 1000 gezinnen)

5 Aanbevelingen

In de studie ([link](#)) uitgevoerd door het studiebureau 3E werden enkele maatregelen geformuleerd die tegemoet komen aan de vastgestelde barrières uit het vorige hoofdstuk. Deze worden in dit hoofdstuk besproken.

Vervolgens komen ook de aanbevelingen die de Stroomgroep energie-efficiëntie in het kader van de Stroomversnelling in 2017 heeft gemaakt aan bod.

5.1 Aanbevelingen uit de studie van 3E (2016)

5.1.1 Informatie op maat

Om tegemoet te komen aan de vaststelling dat de informatie rond energie te versnipperd is (zie 4.2. *Ontbreken van een one-stop-shop*), werd in de studie door 3E aangeraden om een one-stop-shop te ontwikkelen. Hiermee wordt een portaal bedoeld waarop een ondernemer met al zijn vragen terecht kan. Behalve een overzicht van de bestaande steunmechanismen, kunnen er ook sectorale gegevens worden ontsloten via dit portaal: benchmarkcijfers/goede praktijken per sector, een overzicht van de meest interessante maatregelen per sector, en een eerste aanzet naar een plan van aanpak.

Aan deze aanbevelingen werd deels tegemoetgekomen door het ontwikkelen van het 'ondernemersloket', de benchmarktool en de sectorale aanpak via de mini-EBO's. (cf. supra)

5.1.2 Invoering verplichting voor kmo's met jaarlijks primair energieverbruik onder de 0,1 PJ

In de studie van 3E wordt een aanbeveling gemaakt om een normerend kader te creëren voor kmo's met een jaarlijks primair verbruik onder de 0,1 PJ.

Een dergelijk voorstel is voorlopig nog niet opgenomen in het Energieplan 2021-2030. In hoofdstuk 7 wordt een actievoorstel geformuleerd om dit normerend kader aan te passen. Dit voorstel ligt grotendeels in lijn met het voorstel uit de studie van 3E.

5.1.3 Verbeteren van het rendement van investeringen in energie-efficiëntie ten opzichte van investeringen in de core-business van de kmo's

Zoals in het vorige hoofdstuk aangehaald (zie 4.3. *Terugverdientijd investeringen*) is het voor kmo's vaak interessanter om te investeren in hun kernactiviteit dan in energie-efficiëntie, aangezien deze investeringen doorgaans een hoger rendement hebben en kortere terugverdientijd hebben. Om kmo's aan te zetten tot investeringen in energie-efficiëntie stelt 3E voor na te gaan met welke maatregelen het rendement van investeringen in energie-efficiëntie op het niveau van het rendement van investeringen in de kernactiviteit kan worden gebracht.

In de studie doet 3E hiervoor een aantal concrete voorstellen. Een van deze voorstellen wordt in hoofdstuk 7 als actievoorstel binnen dit werkdocument naar voren geschoven.

5.2 Aanbevelingen van de Stroomgroep energie-efficiëntie in het kader van de Stroomversnelling (2017)

In het kader van de energietransitie is het traject Stroomversnelling opgestart. Binnen dit traject wordt in Stroomgroepen, die bestaan uit experts van kennisinstellingen, sectorfederaties, universiteiten en middenveldorganisaties, gewerkt aan concrete doelstellingen en acties rond o.a. energie-efficiëntie en milieuvriendelijke energieproductie.

Door de Stroomgroep 'energie-efficiëntie' zijn begin 2017 specifieke aanbevelingen gedaan om tot energiebesparingen te komen bij industriële kmo's. Enkele van deze aanbevelingen zijn ook terug te vinden in de studie van 3E. De voornaamste aanbevelingen uit de Stroomgroep waren:

- Het interessanter maken van investeringen in energie-efficiëntie ten opzichte van investeringen in de kernactiviteit.
- Het invoeren van een verplichte energieboekhouding voor kmo's met een jaarlijks primair energieverbruik onder de 0,1 PJ.
- Het ontwikkelen van mini-EBO's en lerende netwerken.

- Kmo's ondersteunen bij het verzamelen en meten van energiegebruiksdata.

6 Acties naar de doelgroep opgenomen in het ontwerp van het Vlaams Energieplan 2021-2030

In het ontwerp van [Energieplan 2021-2030](#) dat op 20 juli 2018 principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering wordt voor de doelgroep industrie in het bottom-up-scenario tegen 2030 een daling van het finaal energieverbruik van 20,9% ten opzichte van het BAU-scenario als prognose vooropgesteld.

Hiervoor wordt o.a. gerekend op een uitbreiding van het bestaande instrumentarium voor de ondersteuning van energie-efficiëntie en de bredere industriële transitie binnen een grotere groep van bedrijven. De huidige instrumenten bereiken nog niet alle bedrijven in dezelfde mate. Er zijn volgens het ontwerp van Energieplan 2030 nog heel wat mogelijkheden om de reikwijdte uit te breiden en de toetredingsdrempel te verlagen. In de weerhouden maatregelen ligt voor de doelgroep van industriële kmo's de focus op disseminatie van nieuwe oplossingen binnen het Vlaams industrieel weefsel. Dit kan worden georganiseerd als stimuli voor energie-advies of als ondersteuning voor specifieke adviesprojecten.

6.1 Uitbreiding, na evaluatie, van de pilootprojecten mini-EBO naar andere sectoren (trekker: VEA)

In de komende legislatuur dienen er nieuwe trajecten opgezet te worden met bijkomende sectoren. Bij de selectie van deze bijkomende sectoren voor een mini-EBO traject wordt in de eerste plaats gekeken naar sectoren waar kmo's een hoog absoluut energieverbruik vertegenwoordigen, en naar het besparingspotentieel binnen deze kmo's. Op basis van de energiescans van VLAIO, wordt hierbij in de eerste plaats gekeken naar garage-carrosserie, de chemie, logistiek, afvalverwerking en hotels (zie 2.4.3. Verdeling energieverbruik naar grootte onderneming).

De proeftrajecten die reeds afgesloten werden, dienen ook na hun looptijd verdergezet te worden. Na afloop van de huidige proeftrajecten zal niet het volledige besparingspotentieel gerealiseerd zijn binnen deze sectoren. Na een evaluatie en eventuele correctie van het plan van aanpak, worden deze vernieuwde trajecten versterkt en verder uitgerold. Doordat de plannen van aanpak scherp gesteld worden na de evaluatie van de proeftrajecten, zullen de vernieuwde trajecten van mini-EBO's een groter potentieel hebben om kmo's aan te zetten tot energie-efficiëntie maatregelen.

Op deze manier krijgen de sectoren met kmo's die een groot energiebesparingspotentieel hebben een permanent traject rond energie-efficiëntie.

De uitbreiding van de mini-EBO's is combineerbaar met de verderzetting van de kmo-portefeuille voor gesubsidieerd energieadvies met tussenkomsten van 30-40% en begeleiding via energiecoachingprojecten zoals al in een aantal steden wordt toegepast (o.a. *Gent*, zie 3.5: *Initiatieven lokale besturen*).

6.2 Voortzetting van ondersteuning via het economisch ondersteuningsinstrumentarium: ecologiepremie plus, strategische ecologiesteun en kmo-portefeuille (trekker:

De ecologiepremie plus en de strategische ecologiesteun blijven belangrijke instrumenten ter ondersteuning van de brede industriële transitie in Vlaanderen, namelijk verbetering van de energie-efficiëntie alsook implementatie van de meest performante ecologische investeringen. De huidige instrumenten worden geëvalueerd met oog op hun verderzetting.

Bijkomend kunnen via de kmo-portefeuille energieadviezen worden gesubsidieerd.

6.3 De ontwikkeling van de ESCO-markt voor bedrijven, met speciale aandacht voor kmo's (trekker: PMV)

Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) heeft in 2017 een Energie-Efficiëntie Fonds (EEF) opgericht. Dit fonds heeft als voornaamste doel om de financiële drempels voor investeringen in energie-efficiëntie weg te werken. Binnen dit Energie-Efficiëntiefonds is er 20 miljoen euro voorzien, tot 2022. Op die manier hoopt de Vlaamse overheid de ESCO-markt in Vlaanderen te stimuleren. (zie 3.2.4. Energie-Efficiëntiefonds)

6.4 Inzetten op transparantie en gebundelde informatieverstrekking (trekker: VLAIO)

Door 3E werd vastgesteld dat de informatie rond energie te versnipperd is. Daarom is er nood aan een centraal en laagdrempelig portaal waar de ondernemer met al zijn vragen terecht kan, en ook zijn eigen energieverbruik kan analyseren. Om dit te verhelpen, werkt de Vlaamse Overheid aan een portaal waar elke ondernemer met al zijn vragen terecht kan, waar al de relevante overheidsinformatie gecentraliseerd is en waar de ondernemer een overzicht heeft van zijn dossier, zijn mandaten, enz. Hierdoor zullen de administratieve lasten en tijdsverliezen voor ondernemers sterk worden verminderd.

Het VLAIO heeft hiervoor samen met het agentschap Informatie Vlaanderen (AIV) het [Ondernemersloket](#) ontwikkeld. Zo krijgt de ondernemer via het portaal een overzicht waar hij al zijn lopende dossiers kan raadplegen, zoals de kmo-portefeuille, de Hinderpremie van het VLAIO, subsidies van FIT, en andere dossiers. Ook energiegerelateerde informatie en gegevens zullen aan dit portaal gekoppeld worden. In eerste instantie wordt gedacht aan de energieaudits voor grote ondernemingen, die momenteel via een afzonderlijke webapplicatie moeten worden ingediend (via <http://energieloket.vlaanderen.be/>).

Er wordt gewerkt aan een gecentraliseerde informatievertrekking, op maat van de ondernemers via koppeling aan bestaande informatieve kanalen. Hierbij wordt onder andere de informatie rond goede praktijken in de sector, lokale contactpunten, lerende netwerken en ondersteuningsmogelijkheden samengevoegd.

Als input voor deze actie heeft het VEA een lijst van '10-tips voor een energiezuinige kmo's opgesteld (zie onderstaand kader). Dit kan als basis dienen om in overleg met partnerorganisaties (VOKA, UNIZO,..) communicatie naar de doelgroep rond energie-efficiëntie te ontwikkelen.

10 Tips voor een energiezuinige kmo

1. Maak een energiebeleidsverklaring op waarin de bedrijfsleiding zich engageert om een actief beleid op vlak van energie-efficiëntie en milieuvriendelijke energieproductie te voeren.
2. Sensibiliseer de personeelsleden op een zeer duidelijke en concrete manier over het belang van energiezuinigheid, dit zowel voor het bedrijf als voor de maatschappij. Indien relevant kunnen opleidingsinitiatieven aangeboden worden om het energiebewustzijn bij de medewerkers te stimuleren.
3. Stel een klein team samen dat het energieverbruik opvolgt en initiatieven kan uitwerken om energiebesparingen te realiseren en investeringen in milieuvriendelijke energieproductie voor te stellen. (eerder voor grote kmo's)
4. Volg het energieverbruik binnen het bedrijf op. Hierdoor kan het sluipverbruik worden gedetecteerd, wat kan leiden tot een significante vermindering van het energiegebruik. Op deze manier krijgt men ook een goed zicht op het verbruik, waardoor het potentieel van investeringen in energie-efficiëntie duidelijk kunnen worden vastgesteld.
5. Verzamel informatie over het energieverbruik van bedrijven uit uw sector en vergelijk het verbruik van uw onderneming (bijvoorbeeld via bestaande benchmarktool)

<http://www.kmo-energiewijzer.be>). Het benchmarken van het eigen energieverbruik met dat van sectorgenoten kan inzichten opleveren in het energiebesparingspotentieel.

6. Wissel ervaringen uit met andere ondernemers over succesvolle initiatieven rond energie-efficiëntie en toepassing van milieuvriendelijke energieproductie. Dit kan bijvoorbeeld in het kader van lerende netwerken (bijvoorbeeld de PLATO lerende werken van VOKA)
7. Laat een concreet vijfjarenplan opstellen voor de uitvoering van rendabele investeringen inzake energie-efficiëntie en milieuvriendelijke energieproductie. Combineer hierbij investeringen met een korte terugverdientijd (LED-ificatie van de verlichting, onderhoud en betere afstelling van de verwarmingsinstallatie, ...) met investeringen met iets langere terugverdientijd (isolatie, PV, ...). Stem de investeringen met iets langere terugverdientijd maximaal af met andere investeringsplannen in het productieproces, herinrichting, enz.
8. Informeer u bij uw boekhouder, sectorfederatie of netbeheerder over financiële voordelen verbonden aan het uitvoeren van investeringen in energie-efficiëntie of investeringen in milieuvriendelijke energieproductie (energiepremies, verhoogde investeringsaftrek, kmo-portefeuille, eventueel in kader van een mini-energiebeleidsovereenkomst actief in uw sector).
9. Onderzoek de mogelijkheid van het plaatsen van zonnepanelen op het dak van het bedrijf. Dit kan zowel door hier zelf in te investeren, als door het dak ter beschikking te stellen aan een lokale energiecoöperatie of andere initiatieven. (cf. ['zon op mijn werk: werknemerscoöperaties'](#))
10. Communiceer extern (klanten, sectorgenoten, lokale omgeving) omtrent de uitgevoerde investeringen inzake energie-efficiëntie, milieuvriendelijke energieproductie, de geboekte resultaten op vlak van minder CO₂-emissies en bijhorende kostenbesparingen. Deel goede praktijkvoorbeelden. Duurzaamheidsrapporteringen, labels of charters rond maatschappelijk verantwoord ondernemen zijn geschikte kaders om ook extern uit te pakken met het engagement rond energie.

7 Nieuwe actievoorstellen stroomgroep energie-efficiëntie

Vanuit de hiervoor beschreven stand van zaken, werkte het VEA enkele voorstellen uit. Deze voorstellen werd voorgelegd aan de Stroomgroep energie-efficiëntie. Volgende voorstellen werden besproken:

- Het aanpassen van het normerend kader;
- Hervormen van de premie na audit;
- Ondersteuning matchmaking-platform naar voorbeeld van 'Samen Klimaatactief';

7.1 Aanpassen normerend kader (trekker: Departement Omgeving in VEA)

7.1.1 Context

Door het VEA is nagegaan hoe de huidige regelgeving over het energiegebruik van bedrijven (energiestudie, energieplan, energieaudit) kan worden verduidelijkt. De verplichting tot het opstellen van energiestudies en energieplannen is momenteel afhankelijk van het energiegebruik, terwijl de verplichting om een energieaudit uit te voeren afhankelijk is van het aantal werknemers. Dit maakt het voor bedrijven zeer moeilijk om te weten aan welke regels men onderhevig is.

Daarnaast is er op dit moment geen normerend kader voor ingedeelde inrichtingen die volgens de Europese definitie onder de noemer kmo's vallen met een primair energieverbruik onder de 0,1 PJ (= verbruik ca. 1000 gezinnen). Hoewel het niet opportuun is om kleine ondernemingen te verplichten om een energiescan of energie-audit uit te voeren, is voor middelgrote ondernemingen (op vestigingsniveau) de afweging tussen de administratieve last om een energiescan uit te voeren en de mogelijke besparingen wel gunstig. Ondanks het feit dat kmo's via verschillende trajecten zoals de mini-EBO's of de energiescans van VLAIO reeds aangezet worden om de maatregelen met korte

terugverdiertijden te identificeren en uit te voeren, zijn ondernemers zich vaak niet van bewust van dit potentieel.

Bovendien is sinds 23 februari 2017 het Besluit van de Vlaamse Regering rond de omgevingsvergunning van kracht. Deze omgevingsvergunning combineert de bouw- en milieuvergunning in één permanente vergunning. Dit heeft tot gevolg dat VLAREM I verdwenen is en dat de milieuvergunning is overgegaan in een permanente vergunning. Aangezien onder het besluit de energie-intensieve vestigingen met een verbruik tussen de 0,1 PJ en 0,5 PJ hun energieplan/energiestudie moeten toevoegen bij hun milieuvergunning, valt door het permanent worden van de omgevingsvergunning de verplichting om een energieplan/energiestudie op te maken, weg. Enkel in [sommige gevallen](#) moeten ondernemingen met een primair energieverbruik tussen 0,1 PJ en 0,5 PJ nog een energieplan of energiestudie opmaken.

Normerend kader vóór verdwijnen VLAREM I

Verbruik	kmo	Grote ondernemingen
>0,5 PJ¹⁰ (ca. 5000 gezinnen)		Inrichtingen dienen in bezit te zijn van een conform verklaard energieplan. Dit plan moet om de vier jaar geactualiseerd worden.
0,1 PJ-0,5 PJ¹¹ (ca. 1000-5000 gezinnen)		Inrichtingen dienen een energieplan mee te sturen bij de eerstvolgende aanvraag tot hernieuwing van hun milieuvergunning.
<0,1 PJ (ca. 1000 gezinnen)	Geen normerend kader	Energie-audit grote ondernemingen

Normerend kader na verdwijnen VLAREM I

Verbruik	kmo	Grote ondernemingen
>0,5 PJ (ca. verbruik 5000 gezinnen)		Inrichtingen dienen in bezit te zijn van een conform verklaard energieplan. Dit plan moet om de vier jaar geactualiseerd worden.
0,1 PJ-0,5 PJ (ca. verbruik 1000-5000 gezinnen)		Inrichtingen dienen een energieplan mee te sturen bij de aanvraag tot omgevingsvergunning. Aangezien de milieuvergunning overgegaan is in een permanente omgevingsvergunning, moet het energieplan/energiestudie niet hernieuwd worden. Enkel in sommige gevallen moeten ondernemingen met een primair energieverbruik tussen 0,1 PJ en 0,5 PJ nog een energieplan of energiestudie opmaken.
<0,1 PJ (ca. verbruik 1000 gezinnen)	Geen normerend kader	Energie-audit grote ondernemingen

¹⁰ Deze doelgroep met een primair verbruik > 0,1 PJ is eveneens de doelgroep voor de vrijwillige energiebeleidsvereenkomsten (EBO). Bedrijven die toetreden zijn tot een EBO en die in dit kader over een goedgekeurd energieplan beschikken, voldoen automatisch aan de bepaling van het besluit energieplanning

¹¹ Idem.

Om die reden wordt voorgesteld om de drempel om over een conform verklaard energieplan te beschikken te verlagen van 0,5 PJ naar 0,1 PJ.

Aangezien vestigingen van ondernemingen met een primair energieverbruik boven de 0,1 PJ geen deel uitmaken van de scope van dit werkdocument, wordt het voorstel niet in de diepte uitgewerkt. Gezien het wel deel uitmaakt van het breder voorstel om een sluitend normerend kader te voorzien voor de doelgroep van niet energie-intensieve kmo's, wordt het wel mee opgenomen in het voorstel.

Onderstaand wordt een voorstel gedaan om dit normerend kader voor niet energie-intensieve kmo's vorm te geven.

7.1.2 Voorstel aanpassing normerend kader via VLAREM en het Energiebesluit

Het voorstel bestaat er uit om een normerend kader te ontwikkelen naar analogie met de verplichting die reeds bestaat voor de energie-intensieve bedrijven. Ook de eerder besproken verlaging van de drempel om over een conform verklaard energieplan te beschikken van 0,5 PJ naar 0,1 PJ, wordt hierin meegenomen.

Er wordt voorgesteld om een onderverdeling¹² te maken tussen vier categorieën van vestigingen op basis van hun primaire energieverbruik¹³:

Categorie 1: inrichtingen met een primair energiegebruik > 0.1 PJ/jaar; (= ca. verbruik > 1000 gezinnen)

Categorie 2: inrichtingen met een primair energiegebruik tussen 0,05 PJ/jaar en 0.1 PJ/jaar; (= ca. verbruik tussen 500 en 1000 gezinnen)

Categorie 3: inrichtingen met een primair energiegebruik tussen 0,01 PJ/jaar en 0,05 PJ/jaar. (= ca. verbruik tussen 100 en 500 gezinnen)

Categorie 4: inrichtingen met een primair energieverbruik van minder dan 0,01 PJ/jaar.

Bedrijven uit categorieën 2, 3 en 4 worden beschouwd als kmo's.

Bedrijven die onder **categorie 2** vallen, zullen een **energie-audit** moeten uitvoeren. Een dergelijke audit moet in uitvoering van artikel 8 van de richtlijn energie-efficiëntie (2012/27/EU) al worden opgesteld door niet-kmo's. Door deze audit ook te koppelen aan het energiegebruik, zal het normerend kader duidelijker worden. De opvolging van de auditverplichting zal ook kunnen verlopen via de bestaande webapplicatie voor de energie-audit grote ondernemingen.

De vestigingen die onder deze categorie vallen, moeten hun energie-audit actualiseren bij uitbreiding/wijziging van de inrichting. De wijzigingen aan de inrichting die nopen tot actualisatie, moeten in een verder traject uitgewerkt worden.

De huidige regelgeving rond de energie-audits houdt geen verplichting in met betrekking tot het uitvoeren van rendabele maatregelen. Om ook deze bedrijven tot investeringen in energie-efficiëntie aan te zetten, wordt voorgesteld dat alle maatregelen met een bepaalde interne rentevoet moeten worden uitgevoerd binnen een termijn van drie jaar na de indiening van de energie-audit. De hoogte van deze interne rentevoet moet worden nog worden uitgewerkt in een verder implementatietraject.

¹² In dit voorstel zou de verplichting voor categorie 1 ingeschreven worden via een aanpassing van VLAREM. In tegenstelling tot het voorstel in de studie van 3E, worden de verplichtingen voor categorie 2 en 3 ingevoerd via het Energiebesluit. Indien de verplichtingen voor categorieën 2 en 3 via een aanpassing van VLAREM zouden worden ingevoerd, kan dit worden misbegrepen als een uitbreiding van de vergunningsplicht.

¹³ Voor de bepaling van het primair energieverbruik van een vestiging moet enkel het energieverbruik van de productiesite zelf meegeteld worden. Het verbruik van transport moet met andere woorden niet in rekening worden gebracht.

Er wordt onderzocht of een kader kan worden uitgewerkt analoog aan de energiebeleidsovereenkomsten (EBO's) waarin ondernemingen uit categorie 2 een engagement kunnen aangaan dat verder gaat dan hun verplichting uit het normerend kader. Ondernemingen die zouden instappen in een dergelijk vrijwillig kader worden dan vrijgesteld van de verplichting houdende de opmaak van een energie-audit.

Voor vestigingen die onder **categorie 3** vallen, wordt eveneens een normerend kader voorzien. Deze ondernemingen moeten een globale energiebalans opstellen. Als alternatief kan in het kader van een sectorspecifieke energiebeleidsovereenkomst een no-regret maatregelenlijst worden uitgevoerd. Van zodra het EPC voor grote niet-woongebouwen wordt geïmplementeerd, zal worden bekeken in welke mate een link kan worden gelegd met het normerend kader voor kmo's.

7.1.2.1 Globale energiebalans

Een eerste mogelijkheid om te voldoen aan de verplichting voor inrichtingen die onder het toepassingsgebied van categorie 3 vallen, is het opstellen van een globale energiebalans. In deze energiebalans moet op een coherente manier een inventaris worden opgemaakt van de energiestromen. Door deze verplichting zullen deze bedrijven, waarvan velen hun eigen energie niet (goed) kennen, een beter zicht krijgen in hun energieverbruik en het besparingspotentieel. Er worden geen voorwaarden tot uitvoering van maatregelen gekoppeld aan deze energiebalans. De kennis van het energieverbruik moet deze ondernemingen aanzetten om zich proactief met energiebeheer bezig te houden.

Bij de verdere uitwerking van deze normering moet in overleg met de relevante stakeholders worden bepaald aan welke voorwaarden de globale energiebalans moet voldoen. Belangrijk hierbij is dat de administratieve last beperkt blijft, maar de energiebalans toch voldoende gedetailleerd is zodat de ondernemingen in kwestie gestimuleerd worden om bepaalde potentiëlen aan te pakken.

7.1.2.2 Uitvoeren sectorale no-regret maatregelen

Een belangrijk nadeel aan de verplichting om alle ondernemingen een verplichte energiebalans/energie-audit te laten uitvoeren, is de administratieve last van het (laten) uitvoeren van een audit. Bijkomend dreigt er, zeker op korte termijn, een capaciteitstekort aan de aanbodzijde van energiescans/energie-audits indien al deze ondernemingen een audit moeten uitvoeren.

Om deze reden wordt een alternatieve maatregel uitgewerkt, namelijk het rapporteren over de uitvoering van sectorale 'no-regret' maatregelen, analoog aan de Nederlandse energiebesparingsplicht (zie kader).

Nederlandse Energiebesparingsplicht

De vaststelling dat ondanks sensibiliseringsacties en financiële stimuli kmo's moeilijk aan te zetten zijn tot investeringen in energie-efficiëntie, is de aanzet geweest voor de [Nederlandse energiebesparingsplicht](#). Inrichtingen met een verbruik vanaf 50.000 kWh of 25.000 m² aardgas(equivalent) worden verplicht om alle maatregelen met een geschatte terugverdientijd van 5 jaar uit te voeren. (= meer dan 200.000 bedrijven).

In het kader van deze Nederlandse wetgeving werd in samenwerking met de sectorfederaties een lijst met energiebesparende maatregelen opgesteld die verplicht moet worden uitgevoerd. Voor [19 bedrijfstakken](#) zijn er lijsten opgesteld met maatregelen met een terugverdientijd onder de 5 jaar.

In het verleden was er geen effectieve handhaving gekoppeld aan deze regelgeving. Vanaf 1 juli 2019 hebben Nederlandse ondernemingen echter ook een [informatieplicht](#) om over hun inspanningen binnen de energiebesparingsverplichting te rapporteren.

Op analoge manier als binnen de Nederlandse regelgeving, kan in Vlaanderen per sector, in overleg met de sectorfederatie, een lijst met een handvol maatregelen rond energie-efficiëntie worden vastgelegd die verplicht moeten worden uitgevoerd, tenzij kan worden aangetoond dat het tenzij kan worden aangetoond dat het voor het individuele bedrijf om een niet-rendabele maatregel gaat.

Het gaat telkens om zogenaamde ‘laaghangend fruit’ qua maatregelen, die per sector bepaald kunnen worden. Enkele voorbeelden van dergelijke (algemene) no-regret maatregelen zijn:

- Muurisolatie
- Dakisolatie
- Vloerisolatie
- Superisolerend glas
- Condensatieketel – maximaal 15 jaar oud
- Hernieuwbare energieboiler, warmtepomp of zonneboiler
- Optimaliseren persluchtgebruik
- HVAC-dimensionering
- Energiezuinige verlichting (LED)
- Isoleren leidningen en appendages
- ..

Per sector wordt een sectorspecifieke no-regret maatregelenlijst uitgewerkt. Iedere inrichting waarvoor een sectorspecifieke no-regret maatregelenlijst is uitgewerkt en voor deze alternatieve maatregel kiest, heeft een rapporteringsverplichting. De handhaving van de maatregel verloopt steekproefsgewijs. De (hernieuwbare) sectorale mini-EBO trajecten kunnen een sterk flankerend instrument zijn om de nodige ontzorging te bieden in het kader van deze maatregel.

Voor vestigingen met een energieverbruik onder de 0,01 PJ (ofwel categorie 4) is het niet opportuun om een normerend kader te creëren. Toch kunnen sensibiliserende acties rond energieverbruik een impact hebben op deze doelgroep. Om die reden wordt voorgesteld om een kader te creëren waarin de vestigingen met een energieverbruik onder de 0,01 PJ verplicht worden hun energieverbruik én hun activiteit (NACE-codes) te rapporteren. Om een disproportionele administratieve last te vermijden, kan een automatische rapportering van deze data worden opgezet met Fluvius.

Tabel: Voorgesteld normerend kader

Verbruik	kmo	Grote ondernemingen
>0,1 PJ (ca. verbruik 1000 gezinnen)	Inrichtingen dienen in bezit te zijn van een conform verklaard energieplan.	
0,05 PJ – 0,1 PJ (ca. verbruik 500-1000 gezinnen)	Energie-audit	Energie-audit (bestaande verplichting energie-audit GO)
0,01 PJ – 0,05 PJ (ca. verbruik 100-500 gezinnen)	Keuzemogelijkheid: 1. Globale energiebalans 2. Uitvoering sectorale <i>no-regret</i> maatregelen (indien sector een lijst afsloot met de Vlaamse overheid)	Energie-audit (bestaande verplichting energie-audit GO)
<0,01 PJ	/	Energie-audit (bestaande

(ca. verbruik 100 gezinnen)		verplichting energie-audit GO)

7.2 Hervormen premie na audit en verhoogde investeringsaftrek (trekker: VEA)

Een studie die in 2016 door 3E in opdracht van het VEA werd uitgevoerd, wees op de noodzaak om het rendement in investeringen in energie-efficiëntie te verbeteren ten opzichte van investeringen in de core-business van kmo's (zie 5.1.3. en 5.2.). Uit de analyse van de bestaande financiële stimuli (zie 3.1. *Overzicht financiële en fiscale ondersteuning*) bleek dat de bestaande financieringsinstrumenten de doelgroep onvoldoende bereiken.

Het lage aantal premie-aanvragen valt deels te verklaren door de gebrekkige kennis bij kmo's van de instrumenten (zie 3.1.8. *VREG-enquête: bevraging kennis financiële instrumenten en toekomstige investeringsplannen kmo's*), maar zeker ook doordat de steun te laag is om kmo's te overhalen om te investeren.

In het ontwerp van Energieplan 2021-2030 werd de voortzetting van het bestaande economisch ondersteuningsinstrumentarium naar de industrie (ecologiepremie plus, strategische ecologiesteun en kmo-portefeuille) opgenomen. Hoewel deze instrumenten een belangrijk ondersteuningskader vormen voor de brede industriële transitie in Vlaanderen, bleek uit de studie van 3E dat niet al deze ondersteuningsinstrumenten op maat zijn van kmo's met potentieel voor meer courante maatregelen.

De ecologiepremie plus is vooral interessant voor kmo's die innovatieve maatregelen willen uitvoeren. Strategische ecologiesteun is dan weer niet op maat van kmo's. De kmo-portefeuille wordt vooral gebruikt voor financiering van energieadvies.

Rekening houdende met het feit dat kmo's vooral ontzorging nodig hebben omtrent energiebeheer, is het niet aangewezen om voor de meer courante maatregelen een uitgebreid ondersteuningsinstrumentarium te ontwikkelen per maatregel. Dit zorgt voor onnodige complexiteit. Kmo's zullen sneller hun weg vinden indien financiële steun voor energiebesparende maatregelen kan worden aangevraagd via een vereenvoudigd steunkader.

De verhoogde investeringssteun en de premie na audit zijn twee mogelijke pistes om de financiële stimuli voor energiebesparende maatregelen te verhogen.

7.2.1 Aangepaste verhoogde investeringsaftrek voor energiebesparende maatregelen

Op dit moment hebben ondernemingen al recht op een verhoogde investeringsaftrek van 13,5%, maar die aftrek is onvoldoende om het rendement voldoende te verbeteren ten opzichte van investeringen in de core-business van de kmo.

De steun via de huidige investeringsaftrek is nog steeds een stuk lager dan de bestaande steun voor Nederlandse bedrijven. Nederland kent de energie-investeringsaftrek (EIA), waarmee 45% (vroeger 58%) van de investeringskosten afgetrokken kunnen worden van de fiscale winst.

Het directe financiële voordeel is uiteraard afhankelijk van de aanslagvoet. De standaard aanslagvoet in Nederland bedraagt 25%. Concreet levert de EIA de Nederlandse bedrijven een besparing op van 11,2% (vroeger 14,5%) op de investering. Ter vergelijking: in België leverde tot 2018 de verhoogde investeringsaftrek van 13,5% bij een aanslagvoet van 34% een voordeel op van 4,6%. Door de verlaging van de vennootschapsbelasting naar 25% is dit voordeel gezakt naar 3,3%.

Toch bleek uit de jaarlijkse [VREG-enquête](#) dat de verhoogde investeringsaftrek veruit de meest gekende maatregel is in vergelijking met andere premiestelsels. Indien de investeringsaftrek zou kunnen worden opgetrokken, kan dit een veel doeltreffender instrument worden.

De verhoogde investeringsaftrek is echter een federale bevoegdheid. Vlaanderen kan daarom slechts het optrekken van de investeringsaftrek bepleiten, bijvoorbeeld in het kader van de verdere werkzaamheden rond de opmaak van het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP).

7.2.2 Hervormen premie na audit

Omdat de verhoogde investeringsaftrek een federale bevoegdheid is, kan de premie na audit dienen als instrument voor courante maatregelen.

Momenteel wordt de premie na audit niet veel aangevraagd. De verklaring hiervoor kan gezocht worden bij te strenge voorwaarden voor de premie:

- de terugverdientijd van de investeringen moet meer twee jaar bedragen;
- voor de investeringen mag geen afzonderlijke premie bestaan;
- Uit een uitgevoerde energiestudie of audit moet blijken dat de investering een belangrijke energiebesparing oplevert in vergelijking met de bestaande situatie;
- De betrokken gebouwen moeten minstens 5 jaar oud zijn op de datum van de premieaanvraag;

Een andere verklaring voor het beperkte succes van deze premie ligt waarschijnlijk bij de hoogte van de steun. Momenteel bedraagt de premie 0,035 euro per bespaarde kWh primaire energie met een maximum van 25 000 euro per project per jaar. Dit bedrag is mogelijk te laag om kmo's over de streep te trekken. Een herziening van deze maatregel is hierdoor aangewezen.

Een denkpiste om de premie na audit te hervormen is om de afzonderlijke energieprijzen van de netbeheerders voor bedrijven te vervangen door één premie na audit, waarbij het te verkrijgen bedrag afhangt van de gerealiseerde energiebesparing. De hervorming van deze premiestelsels zou eveneens een verhoging van de steun per bespaarde kWh inhouden.

Een verhoging van de financiële steun voor (courante) maatregelen in energie-efficiëntie kunnen als cruciaal flankerend beleid beschouwd worden in het kader van het invoeren van een normerend kader (cf. 7.1. Aanpassen normerend kader).

7.3 Matchmaking-platform (trekker: VEA)

Een knelpunt dat vaak terugkomt bij kmo's is het ontbreken van een duidelijke one-stop-shop rond energie. (zie 4.2. *Ontbreken one-stop-shop*). Hoewel hier al stappen rond ondernomen zijn, blijft het voor kmo's erg moeilijk om op een duidelijk overzicht te krijgen met welke zaken er rekening gehouden moet worden wanneer men een inspanning wil leveren rond energie-efficiëntie. Zoals in hoofdstuk 4 beschreven (*Belangrijkste knelpunten in de doelgroep*) ontbreken kmo's vaak de kennis en tijd om zich proactief met energiebeheer bezig te houden.

Een manier om dit te verhelpen is het creëren van een portaal waarop ondernemers alle relevante informatie kunnen terugvinden rond investeringen in energie-efficiëntie. Volgende gegevens zouden op een dergelijk portaal kunnen worden opgenomen:

- Informatie rond courante maatregelen in energie-efficiëntie
- Goede praktijkvoorbeelden
- Doorverwijzingen naar bepaalde sectorale ontzorgingstrajecten
- Sectorale informatie en benchmarks
- Concreet stappenplan per sector of technologie
- Financieringsmogelijkheden (subsidiemogelijkheden, ESCO's,..)
- Doorverwijzing naar aanbieders van bepaalde technologieën
- ..

Aan veel van bovenstaande elementen wordt reeds gewerkt in het kader van het uitrollen van het 'Ondernemersloket'.

Het recent opgestarte platform Samen Klimaatactief bijvoorbeeld (zie 3.5.6.) beschikt eveneens over veel van bovenstaande elementen, en biedt verder ook een matchmaking-platform aan. Dit matchmaking-platform brengt het geïnteresseerde ondernemingen in contact met aanbieders van technologieën. Voor een overheid is het echter delicaat om een dergelijk platform zelf uit te rollen. Een actieve ondersteuning van een dergelijk matchmaking-platform behoort wel tot de mogelijkheden.

Hoewel het concept van Samen Klimaatactief ontworpen is op initiatief van Stad Antwerpen, is het platform opengesteld voor gans Vlaanderen. Sinds de oprichting tekenden verschillende lokale besturen reeds een samenwerkingsakkoord (Gent, Antwerpen, Mechelen, Interwaas,..). Deze lokale besturen krijgen vervolgens een specifieke stads- of streekpagina, waarmee zij hun lokale ondernemingen kunnen benaderen. Voor steden en gemeenten is dit een handig instrument. In het kader van hun engagement binnen het Burgemeestersconvenant zijn veel lokale besturen zoekende om acties te ontwikkelen naar hun lokale ondernemingen toe. Hoewel sommige steden al sterke trajecten hebben voor hun lokale ondernemingen, kan voor andere lokale besturen de mogelijkheid om in te tekenen op een bestaand traject interessant zijn.

Op een gelijkaardige manier kan Vlaanderen een call lanceren om het model van Samen Klimaatactief te verbeteren en (waar nuttig) op te schalen. De opzet van het samenwerkingsakkoord zou zijn om het matchmaking-gedeelte van het platform slagkrachtiger te maken. Bovendien dient de financiële drempel voor leveranciers om toe te treden tot het platform laag gehouden te worden. Indien een te hoge financiële bijdrage voor toetreding gevraagd zou worden, zouden alleen de grote(re) leveranciers op het platform weergegeven worden, wat een vertekend beeld geeft.